

Leterenji Poli à tun Ḍrōmu dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjø jwumpe e ke

Poli na mpyi Yahutu, u à si Siri kìni i, Tarisi kànhé e. Nka Zheruzalemu kànhé e u à lyé, wani u à Kile Jwumpe taanna mú. Poli mpyi a uye pwø Yahutuubii làda karigii na sèl'e. U mpyi maha dánafeebii kyérege sèl'e. Nka Kafoonji Yesu à uye cyéé u na, maa u yyer'a pyi u túnntunjø supyishiñi sanj'á.

Poli la mpyi si nkàre Ḍrōmu kànbwøhe e si Jwumpe Nintanmpe jwo, si yíri wani si nkàre Esipani kìni i si sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, nka u nyé a jà a li pyinkanni ta mè.

Dánafeebii kurunjé ku mpyi Ḍrōmu kànbwøhe e ke, kuru shiinbii mpyi Yahutuubii ná supyishiñi sanjí.

Nyé ka Poli si mpa lógo na dánafeebii pi mpyi a fworo Yahutuubii shiñi i, ná mpii pi mpyi a fworo supyishiñi sanjí i ke, na ñgaha na wá uru supyishiñi kuuyi shuunniñi shwøhél'e: Yahutuubii mpyi a supyishiñi sanjí le barag'e mè, ñaha kurugo ye pi mpyi a li ta na supyishiñi sanjí nyé na Kile túnntunjø Musa Saliyanji kurigii jaare mè. Supyishiñi sanjí mpyi na sónjí na pir'á pwórø, ñaha kurugo ye pire nyé a pwø uru Saliyanji na mè.

Ka Poli si li cyéé pi kuuyi shuunniñi na na Kile nyé a sùpya pwøñjø sùpya na mè, Jwumpe Nintan-

mpe na nyε sùpyire puni wumø, Yahutuubii bâra supyishinji sanñi na.

Sùpyire pun'à Kile jwømøeni yaha, Yahutuubii bâra supyishinji sanñi na. Kile lùun'à yíri sùpyire puni taan (1.18--3.20). Nka Yesu u nyε u nyε a kapii pyi mε, ur'à kwû sùpyire puni cyaga. U kwùn'à sùpyire kapegigii yàfa ti na. Lire e shin maha shin u à dá u na ke, Kile maha pire tòre shintiibil'e (3.21--5.21). Pyiñkanni na Kile maha sùpyanji pyi na u à tíi ur'á ke, Jwumpe Nintanmpe na lire cyêre. Dániyanji kanni kurugo lire maha jà a pyi, mà lwó tasiige na, mà sà nɔ takwøge na (1.17).

Poli à li cyêe na Kile Saliyanji na nyε yacenñε, nka li fànhe nyε sùpyanji i, u jà u a u kurigii jaare mε. Nka Kile à jùnaara ta wuu na, maa u Munaani tun l'à wuu tègε (6--8).

Nyε Poli à jwo mà yyaha tíi ná Yahutuabil'e, u a jwo: Yahutuubii pìi mén'à Kile Njcwønrønj cyé ke, Kile nyε a u shiinbii cyé mε. U à jwø pi na maa pi cwøonrø. Canjka Izirayeli shiinbii sí shìnjì njikwombaanj ta Yesu Kirisita cye kurugo (9--11).

Mà tåanna ná Kirisita kacenni nimpyiini i wuu mú pun'á, pyiñkanni na dánafeebil'à yaa pi piye pwø u na, pi i piye kyaa táan piy'á ná pi zòmpyaagii puni i ke, Poli à lire cyêe pi na (12--16).

Leterenji tasiige

¹ Mii Poli na nyε Yesu Kirisita báarapyi. Kile à mii cwøonrø maa mii yyere mà pyi Yesu túnntunñø, bà mii si mpyi s'a u Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á mε. ² Kile mpyi a puru Jwumpe Nintanmpe jwømøeni lwó fo tèemøni i u Jwumpe Semεñi i u

tùnnntunmpii cye kurugo. ³ Puru Jwumpe Nintanmpe na u Jyanji shenre yu, uru ɳgemu u à pa mpyi sùpya maa mpyi saanji Dawuda tìluge shin ke. ⁴ U à jè a fworo kwùnjì i, Kile Munaani à li cyêe na Kile Jyanji wi, uru u nyé wuu Kafoonji Yesu Kirisita, uru u nyé sínjifoo. ⁵ Uru cye kurugo Kile à jwɔ mii na, maa mii pyi tùnnntunjø Kafoonji metange kurugo, bà supyishinji puni si mpyi si dá u na s'a u pêre mε. ⁶ Yii mú na nyé tire sùpyire e, yii Kile à yyere yii pyi Yesu Kirisita wuu ke. ⁷ Yii pi nyé Ọrəmu kànbwøhe e ke, yii pun'á mii à ñge letereñji kan. Kile à yii kyaa tåan uy'á, maa yii yyer'a pyi u wuu. Wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyenjke kan yii á.

Poli la nyé si sà fworo Yesu dánafeebii na Ọrəmu kànbwøhe e

⁸ Yyecyiige na, mii à fwù kan na Kilenji á, Yesu Kirisita mæge na yii puni kurugo, jaha na ye yii dánianji kyaa na yu diñyeñji cyeyi puni i. ⁹ Mii na báare Kile á ná na zòmbilini puni i, u Jyanji Jwumpe Nintanmpe njwuñi cye kurugo. Kile à li cè na mii na sônnji yii kyaa na, na Kileñareyi puni i. ¹⁰ Tère o tère e mii nyé na Kile njáare ke, mii maha li cya u á, kampyi u nyii wuuni li nyé li li, u na yaha si tère ta sà fworo yii na. ¹¹ Yii li cè na mii la à sìi si yii nya, Kile Munaani à kàlanji ɳgemu kan mii á ke, bà mii si mpyi si sà yii taanna uru na, yii i fàンha ta mε. ¹² Mii la nyé si màban le yii e bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mε. Mà bâra lire na, mii la nyé yii Kile kuni yyaha yyére zhèñji si màban le mii i.

¹³ Mii cìnmpyibii, mii la na nyé yii li cè, na mii mpyi a li lwó tooyo niñyahay'e naye funj'i, si sà

fworo yii na, bà mii si mpyi si báara pyi yii yyére si u fyè nya yii shwəhəl'e, bà mii à u nya supyishiñi sanñi shwəhəl'e mε. Nka ali numε, mii sàha jà a shà mε. ¹⁴ Kànbwəhəshiin bâra nyegənwəhəshiin na, mpii pi à kâla ke, mà bâra mpii pi nya pi nya a kâla mε, sùpyire puni fwoo na nya mii na Jwumpe Nintanmpe nya wuñi kàmpañke na. ¹⁵ Lire kurugo l'à sàa taan mii á, mà sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii Ọrọmu shiinbil'á mú.

¹⁶ Mii nya na sílege si Jwumpe Nintanmpe jwo mε, naha kurugo ye mpiimu ká dá pu na ke, Kile sífene ti nya pu pi mà pire shwə, mà lwó Yahutubii na, mà sà nə supyishiñi sanñi na. ¹⁷ Yii li cè, pyiñkanni na Kile maha sùpyañi pyi u à tíi u yyaha taan ke, Jwumpe Nintanmpe maha lire cyére. Dániyanji kanni cye kurugo lire maha jà a pyi, mà lwó tasiige e, mà sà nə takwəge e. Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji na: «Sùpyañi u à tíi ke, dániyanji cye kurugo uru maha mpyi nya ii na*..»

Mpii pi nya pi nya na fyáge Kile na mε

¹⁸ Mpii pi nya pi nya na fyáge Kile na, maa mpyi pi nya a tíi mε, Kile lùyirini na liye cyére mà yíri niyyinji i pire mε na, naha na ye pi ntiimbaanj kurugo, pi à cyé sèenji na. ¹⁹ Mà li ta, nde wà sì n-jà n-cè Kile kyaa na ke, lir'à fínijé pi á. Kile yabiliñ'à lire fínij'a cyé pi na. ²⁰ Kile sífente tégelé baa woore ná u yabiliñi nya yaage nkemu ke, yire na nya yaaya niyyambaaya. Nka mà lwó dijyεñ'à dá ke, yaayi Kile à dá ke, u sífente tégelé baa woore ná u kileere na nya na ncwúu yire cye kurugo. Lire e ke tànga tataga nya sùpya á mε. ²¹ Ali mà li ta pi à Kile cè,

---

* ^{1:17} Abakuki 2.4

u ná pèente t'à yaa ke, pi nyε a tire taha u na mε, pi nyε na fwù kaan u á mú mε. Pi sònñore na nyε laaga baa, pi yákilibii puni sí nyε numpire. ²² Pi à piye yaha yákilifee, mà li ta sìŋcomii pi.

²³ Kile u nyε u nyε na ɳkwûn mε, pi à uru sìnampé fáa ná yaayi yà malwɔɔre e, nyemu yi nyε na ɳkwûn ke, mu à jwo: sùpyaŋi ná saŋceenre ná tooyo sicyεere yaayi ná niŋke yafiliyi.

²⁴ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i katupwɔhɔyi pyi mà tàanna ná pi nyii wuuni i, fo ka pi njini si láha pi na. ²⁵ Pi à Kile sèenji fáa kafinare na, maa u yadayi pêre maa yi kêre, maa nyé yi Davoonji na, uru sí u à yaa ná ɳkèenji i fo tèekwombaa. Amiina. ²⁶ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i pi nyii karigii silege baa wogigii pyi. Tasinnage k'à yaa k'a mpyi nòŋi ná ceenji shwɔhɔl'e ke, pi cyeebil'à kuru kêenje na mpyi ná piye e. ²⁷ Lire pyirkanni na, nàmbaabii mú à cyeebii yaha wani, ka pi nàmbajεebii lage si shwɔ pi e. Nyε nàmbaabili'silegebaare pyi ná pi nàmbajεebil'e, maa pi kapiini sàranji ta. ²⁸ Nyε ná pi sí nyε a li ta kacennε si Kile cè mε, lire e Kile à pi yaha piy'á ná pi sònñɔŋkanni nimpíini i, ka pi i wá na kapyimbaagii pyi. ²⁹ Pi zòompil'à ní ntíimbaanjí karigii shinji puni ná pege na, pi nyε na ntínni mε, maa mpyi nyipεenfee. Pi zòompil'à ní yíncyege ná boore ná yoge ná nàjwɔhɔre ná zòŋkuuyi ná jwoore na. ³⁰ Mεkεεgεfee pi, maa mpyi Kile zàmpenmii. Pi nyε na silege mε, yàmpeenε ná funmbwɔhɔ sùpyii pi. Tèrigii puni i, kapegii nivənnji yyaha pi na ncaa. Pi nyε a pi sifeebii nywɔmεenii cù mε. ³¹ Yákili baafee pi, nywɔmεεfee bà

mε, sùpyigire nyε pi e mε, nùnaara nyε pi e mε. ³² Ali mà li ta pi à Kile Saliyanị cè, na cyire ncyii karigii pyifeebil'à yaa ná kwùnji i, pi nyε a li dâ cyi mpyinji kanni na mà dε! Nka mpii pi nyε na cyi pyi ke, pi maha màban leni pire e.

2

Shinji u nyε na sùpyire sannte cêege ke, urufoo maha ncèegeñi no uye na

¹ Nyε mu shin maha shin u maha sùpyire sannte cêege ke, tànga nyε a sìi mu á mε. Mu aha a sùpyire sannte cêege, mu maha ncèegeñi cyán maye na, naha na ye karigii na mu na sùpyire sannte cêege ke, mu mú na cyire pyi. ² Wuu à li cè na mpii pi nyε na cyire karigii pyi ke, Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ntìnji funñeke e. ³ Mu u nyε na cyire karigii pyifeebii cêege mà li ta cyire mu mú nyε na mpyi ke, mu na sònñi mu sí n-shwɔ Kile yibige na bε? ⁴ Lire e ke Kile u à karii kwú ke, mu na uru ticeñmpe ná u lùtaanni tegelé baa wuuni njini fare la? Mu nyε a cè na Kile ticeñmp'à yaa pu mu pyi mu u ma toroñkanni kēenñe mà? ⁵ Mu niñgyiwaani ná mu toroñkanni ñkèenñembaanji kurugo, mu na nàvunñke bínnini maye yyaha na canñka mεe na, kuru ñkemu i Kile sí u lùyirini ná u yukyaani cyée sùpyire na ntìnji funñeke e ke. ⁶ U sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiinkil'e*. ⁷ Mpii pi à piye waha maa kacenñkii pyi bà pi si mpyi si mpyi shinbwoo Kile yyahe taan, u u pi kēe, pi i mpyi ná u e tèrigii puni i mε, u sí shiñji niñkwombaanji kan pir'á. ⁸ Nka mpii pi nyε na nákaante pyi, maa ncyé sèenji na,

---

* **2:6** Zaburu 62.13; Taanlinjkii 24.12

maa jeε ntiimbaaŋi na ke, nàvunike ná lùyirini sí no pire na. ⁹ Shin maha shin u jyε na kapegigii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na yyecyiige na, mà sà no supyishinji sanji na, kyaage ná yyefuge sí pire puni ta. ¹⁰ Nka shin maha shin u jyε na kacenjkii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na, mà sà no supyishinji sanji na, ŋkèeŋi ná peente ná yyejinike sí n-kan pire pun'a. ¹¹ Naha na ye Kile jyε a sùpya pwóəŋo sùpya na me.

¹² Mpii pi à kapegigii pyi mà pi ta pi jyε a MusaSaliyanji ce me, yoge sí n-kwòn pire na u baa. Nka mpii pi à kapegigii pyi mà pi ta pi à Musa Saliyanji ce ke, yoge sí n-kwòn pire na si ntàanna ná u e. ¹³ Mpii pi jyε na Musa Saliyanji jwumpe núru kanna ke, pire bà pi à tí Kile á me. Nka mpii pi jyε na u kurigii jaare ke, pire Kile sí n-pyi na pi à tí. ¹⁴ Supyishinji sanji u jyε u jyε a Musa Saliyanji ce me, pire ká a jaare na ntàanna ná u e piy'á, pi méε jyε Saliyanji cèmbaa ke, pi maha li cyee pi jaaraŋkanni cye kurugo, na pir'á pi nimpyiini ce. ¹⁵ Pi maha li cyee na je Saliyanj i jyε na yu ke, yir'á tèen pire funj'i. Pi zòmpyaagii maha lire cyere. Tèrigii cyìl'e, pi sònjore maha pi céege; tèrigii cyìl'e ti maha pi tànga kaan. ¹⁶ Nye bà mii à li jwo Jwumpe Nintanmpe e me, canjke Kile sí shin maha shin sâra si ntàanna ná u kapyiŋkil'e Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru canjke, sùpyire numpire karigii puni jwəhɔ sí múgo.

Kile à Yahutuubii céege mí

¹⁷ Nye mu u à maye pyi Yahutu, ma a ma sònjore taha MusaSaliyanj i na, ma a maye pée na mu na jyε Kile wu ke, ¹⁸ mu à Kile jyii wuuni ce, mu s'à

taanna Musa Saliyanji karigii na, ka mu u kacenni cè. ¹⁹ Mu à maye pyi fyinmpii kàbicunji, mpii pi nyé numpini i ke, ma a maye pyi pire bèenmpe. ²⁰ Mpii pi nyé pi nyé a kyaa cè mε, maa mpyi nàñkopyire flige ke, mu à jwo na mu u nyé pire cyelentunji, mà li nyùñke pyi na mu à sèenji kuni ncènji puni ta Saliyanji i.

²¹ Nyé mu u nyé na sùpyire sannte kâlili ke, maye kâla ke! Mu u nyé na ñko na nàñkaage nyé a nwɔ mε, mu sí i ku pyi mà de? ²² Mu u nyé na ñko na jacwòrò kà raa mpyi mε, mu sí i ti pyi mà de? Mu u nyé na ñko na kacyinzunn'á pen mu á, mu sí maha kacyinmbayi yaayi nàñkaage mà de? ²³ Mu u à maye pêe na mu à Musa Saliyanji karigii cè, mu sí nyé na u kurigii ñaare mε. Lire e mu à Kile njini faha! ²⁴ Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na: «Yii Yahutuubii kurugo, supyishiñi sanñ'á Kile mège kèegē[†].»

²⁵ Sèe wi, mu aha a Musa Saliyanji kurigii ñaare, kajwɔ maha mpyi ñkwònñji na, ñka ná mu nyé na Saliyanji kurigii ñaare mε, mu ñkwònñji maha mpyi laaga baa. ²⁶ L'aha mpyi mu à jwo shinñi u nyé u nyé a kwòn mε, ñka u na Saliyanji kurigii ñaare, tá li sí n-pyi Kile á mu à jwo u à kwòn mε? ²⁷ Uru nàñi nyé a kwòn u cyeere e mε, ñka u na Saliyanji kurigii ñaare. Nyé mu u nyé mu nyé na Saliyanji kurigii ñaare mε, uru nàñi u sí mu cêegē. Mà li ta, Saliyanji à sém'a kan mu á, mu mû s'á kwòn. ²⁸⁻²⁹ Mà si Yahutu cye kurugo, lire kanni nyé na wà pyi Yahutu sèe wuu mε. Fyèñji mû sí u à bwòn cyeere na mà tåanna ná Yahutuubii karigil'e ke, uru bà u nyé ñkwònñji

---

† **2:24** Ezayi 52.5; Ezekiel 36.22-23

sèe wuŋi mε. Yahutuŋi sèe wuŋi u nyε shinŋi u nyε u wi funŋo karigil'e ke, Kile Munaani maha ŋkwònnji ŋgemu pyi zombilini i ke, uru u nyε ŋkwònnji sèe wuŋi. Sùpyir'á bà Yahutuŋi sèe wuŋi maha u ŋkèenji taa mε; Kile á u maha u taa.

3

Sùpyaŋi wà tufige nyε à tíi mε

¹ Nyε l'aha nta amuni, naха k'à Yahutuŋi wwú supyishinji sanŋi i yε? Kajwəo na nyε ŋkwònnji na bε? ² Kajwəo nimbwoo na nyε u na kàmpanŋyi puni na! Yahutuubil'á Kile à fyânh a u Jwumpe kan. ³ Nyε ná Yahutuubii pìi sí nyε a pyi ɲwəmee ninkinfee mε, lire sí Kile pyi u yíri u ɲwəmeeen i nun'i la? ⁴ Sèenji na, lire sì n-pyi mε. Wuu à yaa wuu li cè na Kile na sèenji yu, sùpyire puni sí nyε kafinivinimii bà y'à séme Kile Jwumpe Semenji i mε, na:

«Kile, sùpyir'á yaa ti li cè na mu jwump'á tíi.

Pi aha mu cêegε, mu à yaa mu u ta tàngafoo*..»

⁵ Nka kapegigii wuu nyε na mpyi ke, cyire ká li cyée na Kile à tíi, naха saha yε? Kile lùuni ká yíri wuu taan, tá wuu à yaa wuu jwo na u nyε a tíi mε? (Naha mii na yu funŋo baa shin fige.) ⁶ Kajee bà mε! Kampyi Kile mpyi a tíi mε, di u mpyi na sí dijyεnji sùpyire kapegigii fwooni tò pi na n-jwo yε?

⁷ Nyε pìi mú sí n-jà n-jwo: «Mii kafinare cye kurugo, Kile sèenji ká fwor'a yyére u pèente kurugo, lire e, ta mii saha à yaa mii i ncû mu à jwo kapimpiyε?» ⁸ Nyε pìi ká a puru yu, naха na wuu àha n-jwo na: «Wuu à kapegigii pyi, kacenŋkii si nta

---

* **3:4** Zaburu 51.6

a fworo cyi e mà yε? Pìi na mii cēege na mii à yire jwo. Pire sì n-sìi n-shwɔ Kile yoge na mε.

9 Di yì nyε yε? Wuu Yahutuubil'à pwórɔ sùpyire sannte na la? Mà byanhara bá la! Mii à fyânhā a li cyēe, Yahutuubii bâra supyishinji sanji na, pi puni na nyε kapegigii tugure nwɔh'i, **10** bà y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Sùpyanji wà tufige nyε a tíi mε, ali shin niŋkin!

11 Wà nyε a sìi yálilifoo mε,
wà nyε na Kile caa mε!

12 Pi pun'à kuni niŋcenni yaha,
pi pun'à pyi kajwɔɔ baa.

Wà nyε na kacennne pyi mε,
ali shin niŋkin†!

13 Pi nkòonyi na nyε mu à jwo fanmugonahaga.

Pi maha pi njirigii tègε na pi sanmpii wuruge‡.

Pi nwɔshεεnr'à pi mu à jwo màcwɔn shənrɔ§.

14 Laŋanke jwumpe ná jwumpimpe kanni pu
maha fwore pi nwɔyi i*.

15 Pi supyibo ton'à wyèrε.

16 Pi maha nkèegεnji ná yyefuge yare pi tatoroyi
puni i.

17 Pi nyε a yyenjike kuni cè mε†.

18 Pi nyε a sìi na fyáge Kile na mε‡.»

19 Nyε yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i Salianji kyaa na. Wuu s'à cè na wuu Yahutuubil'á y'à sém'a kan, bà li si mpyi sùpya kà tànga ta mε, sùpyire puni si ncēege Kile yyahe taan. **20** Lire kurugo Kile yyahe taan, sùpyanji wà tufige sì n-jà

† **3:12** Zaburu 14.1-3; 53.2-4; Ekileziyasi 7.20   ‡ **3:13** Zaburu 5.10

§ **3:13** Zaburu 140.4   * **3:14** Zaburu 10.7   † **3:17** Ezayi 59.8

‡ **3:18** Zaburu 36.2

n-tíi Saliyanji kurigii naaraanjì cye kurugo mε. Nde kanni Saliyanji maha jà a pyi ke, lire li nyε, u maha sùpyanji pyi u à kapiini cè.

Sùpyanji ká dá Kile na, Kile maha jwo na u à tíi

21 Nka numε, pyiñkanni na wuu si n-jà n-tíi Kile yyahé taan ke, Kile à lire cyée wuu na. Lire nyε a lwó a pwø Saliyanji kurigii naaraanjì na mε. Yire Kile túnntunñi Musa ná Kile túnntunmpii sanmpil'à jwo. **22** Kile maha sùpyire pyi shintiilii dánianji cye kurugo Yesu Kirisita na, wà nyε a wwû w'e mε. **23** Sùpyire pun'à kapegigii pyi, lire l'à pi nàzhan yige Kile sìnampe e. **24** Nka Kile à nwø pi na maa pi pyi pi à tíi mana, Yesu Kirisita à pi nwø wwû pi kapegigil'e ke, lire cye kurugo. **25-26** Kile à Yesu yaha a pa, pi i u kwòro cige na, bà u si mpyi si Kile lùuni tìñe, si wuu kapegigii yàfa wuu na, u sìshange ñgunji cye kurugo mε. Mà ta lire sàha mpyi mε, Kile lùtaanni kurugo, u nyε a mpyi a sùpyire cù a tàanna ná ti kapyiñkil'e mε. Numε, Yesu à pa, mpii pi à dá u na ke, ali mà ta pi à kapegigii pyi, Kile à jwo na pi à tíi. Lire Kile à pyi ke, ntiimbaa bà mε, naha na yε Yesu à pi kapegigii tugure lwó.

27 Nyé tá tànga saha na nyε wà a u uye pêe? Ọnhø! Naha kurugo yε nde li nyε na wíi ke, Saliyanji kurigii naaraanjì bà mε, ñka dánianji. **28** Sèe wi, wuu à li cè na sùpyire ntiinji na ntaa dánianji cye kurugo, ñka Musa Saliyanji kurigii naaranji i bà mε. **29** Taha Yahutuubii kanni wu u nyε Kile? Supyishinji sanñi wu mú bál'á? Ọn ke! Supyishinji sanñi wu wi mú de! **30** Naha kurugo yε Kile niñkin u nyε. Uru u sí Yahutuubii pyi na pi à tíi pi dánianji kurugo,

si supyishinji sanji mú pyi na pi à tí pi dániyanji kurugo.

³¹ Nyé wuu aha dániyanji kajwəɔni jwo amuni, lir'à li cyēe na Musa Saliyanji na nyé kajwəɔ baa la? Mà byanhara bá la! Wuu bá maha u kajwəɔni yal'a cyēe.

4

Pyinjkanni na Kile à Ibirayima pyi na u à tí ke

¹ Nyé Ibirayima u mpyi wuu Yahutuubii tulguge sìlfooŋji ke, naha wuu sí n-jwo uru kyaa na yε?

² Kampyi yi mpyi a jwo na Ibirayima à tí u kapyiŋkii kurugo, u mpyi na sí n-jà uye pēe, ɳka ná yire sí bà y'à jwo mε, u sì n-jà uye pēe Kile yyahé taan mε. ³ Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na: «Ibirayima à dá Kile na, u dániyanji kurugo, Kile à jwo na u à tí*.» ⁴ Shin ká báara pyi, u sàraŋ'à yaa u kan u á. Uru sàraŋji nyé a kan mana mε, ɳka u ná ur'à yaa. ⁵ Shinnji u nyé u nyé a u sònñore taha u katiigii nimpyiŋkii na mε, maa dá li na na Kile maha kapegigii pyifeebii kapegigii yàfani pi na ke, Kile maha urufoo le shintiibil'e u dániyanji kurugo.

⁶ Lire pyinjkanni na, sùpyaŋji Kile à pyi u à tí mà ta u kapyiŋkii fye bà mε, saanji Dawuda mú à mεcêe urufoo wuuni ɳwəŋji kyaa na:

⁷ «Mpiimu u ntiimbaa karii cyi à yàfa pi na, ka toro si ntaha pi kapegigii na ke, pire wuun'à ɳwɔ.

⁸ Kafoonji Kile nyé a shinnji ɳgemu cû a tàanna ná u kapegigil'e mε, urufoo wuun'à ɳwɔ†.»

* ^{4:3} Zhendzi 15.6   † ^{4:8} Zaburu 32.1-2

9 Nyε mpii pi à kwòn ke, pire kanni wuuni l'à jwɔ laa, niŋkwonmbaabii wuuni mû à jwɔ? Wuu à yi jwo a kwò na: «Ibirayima à dá Kile na, u dâniyanji kurugo, Kile à jwo na u à tíi». **10** Tèni i Kile à u cè shintiiwe ke, u mpyi a kwòn laa, u mpyi na sàha ɻkwòn mε? U niŋkwonji bà mε, ɻka u niŋkwonmbaanji. **11** Lire kàntugo ka u u ɻkwònji fyènji ta, ɻgemu u à li cyêe na Kile mpyi a u cè shintiiwe u dâniyanji kurugo mà u ta kwònmbaa ke. Lire pyinjanni na, mpii pi nyε pi nyε a kwòn mε, ɻka pi à dá Kile na, ka Kile si jwo na pi à tíi ke, Ibirayima à pyi pire puni tuŋi dâniyanji kuni i, ali pi mée nta pi nyε a kwòn mε. Kile à pire cè shintili. **12** Mpii pi à kwòn ke, Ibirayima mû u nyε pire tuŋi. Mpii pi nyε pi nyε a kwòn cyeere e kanna mε, ɻka pi na dâniyanji kuni jaare wuu tuŋi Ibirayima fiige ke, pire kyaa mii nyε na yu. Ur'à dá Kile na mà ta u sàha ɻkwòn mε.

13 Nwomεeni Kile à lwó Ibirayima ná u tùlug'á na pi sí diŋyeŋi ta koogə ke, li nyε a lwó mà li jùŋke pyi na Ibirayima na Saliyanji kurigii jaare mε, u à dá Kile na ka Kile si jwo u à tíi ke, lire kurugo l'à lwó. **14** Lire jwomεeni n'a mpyi a lwó a pwɔ Saliyanji kurigii jaaraŋi na, dâniyanji kajwɔ mpyi na sì n-pyi mε, Kile jwomεeni mpyi na sì n-pyi laage e mû mε. **15** Yii li cè na Kile lùyirini jùŋke ku nyε Saliyanji, ɻka ná Saliya nyε mε, wà mpyi na sì u kafuun pyi mε.

16 Lire pyinjanni na, yaayi jwomεeni Kile à lwó ke, dâniyanji kurugo l'à lwó, bà yi si mpyi s'a ntaa mana mε. Wuu pi nyε Ibirayima tùluge shiinbii ke, wuu à tèen ná l'e, wuu sí yire ta dâniyanji cye ku-

rugo, ali wuu mée ká mpyi wuu nyε na Yahutuubii làda karigii pyi me. Mpii pi à dá Kile na Ibirayima fiige ke, pire puni mú sí yire ta. Uru u nyε wuu puni tuŋi Kile kuni i. ¹⁷ Amuni y'á séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Mii à mu pyi supyishi niŋyahawa tu‡.» Kile u maha kwùubii jèni, yaayi yi nyε yi mpyi me, maa yire dá ke, uru u à mpe jwo. Ibirayima à dá Kile na maa mpyi wuu tuŋi Kile yyahe taan.

¹⁸ Sònñjɔ́rɔ́ mpyi na sì n-jà n-taha kani ndemu na me, Ibirayima à dá maa u sònñjɔ́re taha lire na. Lire e u à pa mpyi supyishi niŋyahawa tu bà y'á jwo Kile Jwumpe Semenji i me na: «Mu tùluge shiinbii sí ŋyaha wərigii fiige§.» ¹⁹ Ibirayima mpyi a byanhara yyee ɻkuu (100) na mà kwò. Ali mà u yaha u u sònñji na ur'á lyε pyìtaa na, u cwoŋi Sara sí nyε cijiriŋε, u nyε a u sònñjɔ́re láha Kile na me. ²⁰ Nwəmeeení Kile à lwó ke, u sònñjɔ́re nyε a láha lire na mà nyā me. Lire bá mpyi a u pyi u à dá Kile na sèl'e, maa u pêre. ²¹ Ibirayima mpyi a sàa dá li na na nywəmeeení Kile à lwó ke, u sì n-jà li fùnnjɔ́. ²² Lire e u dánianji kurugo, Kile à jwo na u à tíi. ²³ «Kile à jwo na u à tíi» puru jwumpe nyε a séme uru kanni kurugo me. ²⁴ Kile u à wuu Kafoonji Yesu jè a yige kwùŋji i ke, wuu mpiimu pi à dá uru na ke, p'á séme wuu kurugo mú, jaha kurugo yε wuu mú sí n-pyi na wuu à tíi. ²⁵ Kile à u kan kwùŋ'á wuu kapegigii kurugo, maa u jè a yige u e, bà wuu si mpyi si ntíi uru yyahe taan me.

5

Wuu ná Kile shwàhɔŋ'á yaa

---

‡ 4:17 Zhenɛzi 17.5   § 4:18 Zhenɛzi 15.5

¹ Lire pyiñkanni na, wuu à pyi shintiilii Kile yyahe taan, wuu dániyanji kurugo, lire e wuu nyę yyeñinjke e ná Kile e nume, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ² Yesu barag'e, wuu dániyanji kurugo, wuu à Kile ticenmpe cè, maa pu taa nume canña maha canña. Wuu funnyà sàa táan, jaha na ye wuu à dá li na na Kile sí wuu pyi shinbwoo uye yyére. ³ Mà bâra lire na, wuu à kwôro funntange e yyefuge tèni i, jaha na ye wuu à li cè na yyefuge maha ma ná mayezhiiliŋi i. ⁴ Mayezhiiliŋi maha ma ná sítaare e zòzhwɔre na. Síŋi ká nta, sònñjore tatahage mú maha nta. ⁵ Tire sònñjore tatahage sì wuu nwɔhɔ yaha me, jaha na ye Kile à wuu zòmpyaagii njî u tàange na u Munaani cye kurugo, u à lire ndemu kan wuu á ke.

⁶ Mà wuu yaha wuu fànhajcyerere e, Kile nyii tèn'à nō ke, ka Kirisita si ɻkwû maa wuu nimpibii shwɔ. ⁷ Shinnji u à tíi ke, li sí n-waha sùpya u nee si ɻkwû uru kurugo; ɻka shinnji u nyę na ɻkanji pyi sèl'e ke, wà bá kú n-jà njùŋɔ waha si nee ɻkwû uru kurugo. ⁸ Nka Kile à li cyée wuu na na ur'à sàa wuu kyaa táan uy'á. Mà wuu yaha kapegigii mpyinji i sahanji, Kirisita à kwû wuu kurugo. ⁹ U à u sìshange wu mà pyi sáraga maa wuu pyi shintiilii nume Kile yyahe taan. Ná lire s'à pyi, wuu à sàa tèen ná l'e na Yesu Kirisita sí wuu shwɔ Kile lùyirini na. ¹⁰ Mà wuu yaha Kile zàmpenmii, Kile à wuu ná uru shwɔhɔŋi yaa u Jyanji ɻkwùŋi cye kurugo. Mà wuu ná u shwɔhɔŋi yaha u à yaa, nàkaana baa, wuu sí n-shwɔ u Jyanji njèŋi cye kurugo. ¹¹ Lire kanni bà me, wuu funntanga wuu pi nyę Kile wwoñeegē e wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo, uru u à wuu

ná Kile pyi wuu à wwò.

Kapegigii sìṅkanni ná cyi láhaṅkanni

12 Kapegigil'à jyè dijyεŋi i shin ni᷇kin cye kurugo, uru u ḥyε Adama, ka kapegigii si mpa ná kwùŋi i. Lire pyiŋkanni na, kwùŋ'à nō sùpyire puni na, ḥaha na yε pi pun'à kapegigii pyi. **13-14** Yii li cè, mà lwó Adama tèni na mà pa nō Kile túnntunŋiMusa wuuni na, sùpyire mú mpyi na kapegigii pyi. Lire tèni i, Kile mpyi na sì n-jà yoge kwòn pi na na pi à Musa Salianji kuni yaha mε, ḥaha na yε uru Salianji mpyi na sàha ḥkwò à kan pi á mε. Pi mú ḥyε a mpyi a Adama kapiini nimpyiini shi pyi mε. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha ḥkwû. ḥyε nde Adama mpyi a pyi ke, lire mpyi a kyaa nō sùpyire na. Amuni li mú ḥyε, Yesu Kirisita u mpyi na sí n-pa ke, nde ur'à pa mpyi ke, lir'à kyaa nō sùpyire ná.

15 Nka Kile à kani ndemu pyi mana ke, lire tayyérege ná Adama kapiini nimpyiini woge ḥyε sumara mε. Shin ni᷇kin kapii ká mpyi kajunjo mà kwùŋi nō shinŋyahara na, yii li cè na kacenni Kile à sàa pyi shinŋyahara á shin ni᷇kin cye kurugo, ná uru u ḥyε Yesu Kirisita ke, lire sì n-jà n-jwo si nō li t̄egeni na mε. **16** Mà bâra lire na, Kile kacenni tayyérege ná shin ni᷇kinji kapiini tayyérege ḥyε ni᷇kin mε, ḥaha na yε shin ni᷇kin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cēege. Nka kapegii ni᷇yahagii pyiŋkwooni kāntugo, Kile kacenni nimpyiini kurugo, pi sí n-jà n-tí Kile yyahe taan. **17** Shin ni᷇kin kanna u à kapiini pyi, ka lire si sùpyire pyi ti i ḥkwû. Ná lire s'à pyi, nàkaana baa, shin ni᷇kin cye kurugo mú, mpiimu ká ḥyε Kile ticenmpe na, ka u

u pi pyi na pi à tíi ke, pire sí sí ta, mà lwó numε na, fo tèekwombaa. Uru shinñi ninjkinñi u nyε Yesu Kirisita.

¹⁸ Nyε shin ninjkin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cēege, lire pyinjkanni na mú, shin niñkin kacenñe kurugo, sùpyire pun'à pyi shintiilii maa shìñi niñkwombaaji ta. ¹⁹ Shin niñkin Kile nywəmeeyahani kurugo, shinnyahara à pyi kapimpyimii. Lire pyinjkanni na mú, shin niñkin Kile nywəmeeecunte kurugo, shinnyahara sí n-pyi shinziilii Kile yyahe taan.

²⁰ Kile à Saliyanji kan, bà sùpyire si mpyi si ncè na pir'à kapegii niñyahagii pyi mε. Nka cyage e kapegigil'à nyaha ke, Kile kacenñkii maha nûr'a nyaha sèl'e cyi na. ²¹ Tèni l'e, sùpyire mpyi na sì n-jà n-pyi ná ti nyε na kapegigii pyi mε; lire na kwùn'jà ná ti na. Nka Kile à nywə wuu na maa jwo na wuu à tíi, lire e, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo, wuu sí shìñi niñkwombaaji ta.

6

Wuu à kwû kapegigii kàmpañke na, maa mpyi nyii na, ná Kirisita e

¹ Nyε wuu naha jwo bε? Wuu à yaa wuu kwôro kapegigii mpyiñi i, Kile ticenmpe si mpêe la? ² Mà byanhara bá la! Wuu pi nyε mu à jwo kwùu, kapegigii kàmpañke na ke, naha na wuu saha sí n-kwôro kapegigil'e ye? ³ Wuu mpii pi à batize Yesu Kirisita mεge na ke, yii nyε a cè na l'à pyi mu à jwo wuu à kwû ná u e mà? ⁴ Uru batizelinji kurugo, l'à pyi mu à jwo wuu à le fanñke e ná u e, bà Kirisita

à jè a fworo kwùnji i Tufooŋi sífente cye kurugo mε, amuni wuu sí shiŋji nivønnji ta.

⁵ Sèeŋi na, ná wuu s'à wwò ná u e u kwùnji shiŋji i, wuu mí sí n-wwò ná u e u jèŋi shiŋji i. ⁶ Wuu li cè na wuu à wuu pyiŋkanni niŋjyeeni kwòro cige na ná Kirisita e, kapegigii mpyiŋi lage ku mpyi maha mpyi wuu na ke, bà kuru si mpyi si ŋkwò mε. Wuu saha jyε ku bilere e mε. ⁷ Naha na yε shinŋji u à kwû ke, uru saha jyε kapegigii fànhe jwøh'i mε.

⁸ Ná wuu à kwû ná Kirisita e, wuu à dá li na mí na wuu sí n-kwôro ná u e jyii na. ⁹ Naha na yε wuu à li cè na Kirisita à jè, u saha sì n-kwû mε, kwùnji saha sì n-jà u na mε. ¹⁰ U niŋkwuŋji, u à kwû tøøgo niŋkin si kapegigii fànhe kwò. Numε, mà u yaha jyii na, u na karigii puni pyi si Kile pêe. ¹¹ Lire pyiŋkanni na mí, yii a yiye tòre kwùubil'e kapegigii kàmpanŋke na. Yesu Kirisita wwoŋeegé kurugo, yii a yiye tòre jyii wuubil'e, yii raa yii karigii puni pyi Kile mëge mpèenji kurugo. ¹² Lire e yii àha nûru kapegigii mpyiŋi lage yaha ku fânha ta yii na mε. Mà yii yaha yii sí n-pa n-kwû n-fworo ñge diŋyεŋji i, yii àha nûru ñee u jyii karigii na mε. ¹³ Yii àha nûru yii cyeere yatanŋyi yaha ntiimbaanji karigii lage e mε. Ná yii s'à jè mà fworo kwùnji i, yii yiye puni kan Kile á. Yii yii yatanŋyi yaha katiigii mpyiŋi laage e. ¹⁴ Yii li cè na kapiini fânhe saha jyε yii na mε, naha na yε yii saha jyε MusaSaliyanji fânhe jwøh'i mε, ñka Kile ticenmpe funŋke e yii jyε.

¹⁵ Nyε ná wuu sí jyε Musa Saliyanji fânhe jwøh'i mε, fo Kile ticenmpe funŋke e, tá lir'à li cyée na wuu à yaa wuu a kapegigii pyi? Mà byanhara bá la! ¹⁶ Yii à li cè na yii aha yiye kan shin á s'a u

pêre, yii maha mpyi urufoo biliwe. Lire e yii aha a kapegigii pyi, yii maha mpyi cyire bilii, cyire sí cyi maha ma ná kwùnji i, ɳka yii aha a Kile pêre, yii maha mpyi u bilii, lire sí li maha ma ná ntìinji i. ¹⁷ Wuu fwù kan Kile á, naha na ye yii pi mpyi kapegigii bilii ke, numε, kàlanji u à kan yii á ke, yii à nyε uru na ná yii zòmpyaagii puni i. ¹⁸ Yii à fworo ntiumbaanj bilere e mà jyè ntìinji bilere e. ¹⁹ Kileñjí ná sùpyire karigii ɳcyii yyaha cème sì n-táan mε, lire kurugo, mii à nde tàanlini jwo yii á mà yyaha tí ná bilere kani i. Yii mpyi a fyânh a yiye puni yaha ɳwəhəmpe ná ntiumbaanj bilere e, tire ntemu ti maha ma ná ɳùŋkyaanre e Kile na ke. Lire pyiñkanni na, yii yiye puni kan bilii fiige ntìinji karigii mpyinjí mεε na, bà yii si mpyi si fíniŋε mε. ²⁰ Tèni i yii mpyi kapegigii bilere e ke, yii kuro nyε a mpyi ntìinji karigil'e mε. ²¹ Yii na silege karigii ɳcyiímu tapyige e numε ke, tòonjí ɳgire yii mpyi maha ntaa cyi mpyinjí i ye? Cyire karigii maha ma ná kwùnji i. ²² ɳka numε, yii à fworo kapegigii bilere e mà pyi Kile bilii. Lire e yii maha sì yyaha na Kile nyii karigii mpyinjí i. Tòonjí yii sí n-ta lire e ke, uru u nyε shìnjí niŋkwombaanj.

²³ Nyε yii li cè na kapiini fwotonte ti nyε kwùnji. ɳka Kile maha yaage ɳkemu kaan mana wuu ná wuu Kafoonj Yesu Kirisita wwoyεege kurugo ke, kuru ku nyε shìnjí niŋkwombaanj.

7

¹ Mii cìnmpyiibii, mii à li cè na nyε mii na yu yii á ke, yii à yi cè a kwò, naha na ye yii à saliyanj karigii cè. Yii à li cè na sùpyanji ká mpyi shì na, lire e saliyanj fànhe maha mpyi u na. ² Yyecyeenε na,

ceeŋi u nyε nàmbage e ke, mà u poonjì yaha shì na, saliyanjì maha pi pwɔ piye na. Nka nòŋi ká ɳkwû, saliyanjì fànhe saha nyε ceeŋi na nòŋi kàmpanjì na mε*. 3 Nyε mà u poonjì yaha shì na, u aha ɳkàre nòŋi waber'á, u à jacwɔrɔ pyi. Nka u poonjì ká ɳkwû, saliyanjì saha nyε u ɳuŋ'i mε, u aha ɳkàre nòŋi waber'á, u nyε a jacwɔrɔ pyi mε.

4 Mii cìnmpyiibii, amuni yii wuuni mû nyε. Li mpyi mu à jwo MusaSaliyanjì u mpyi yii poonjì. Nka numε, l'à pyi mu à jwo yii à kwû ná Kirisita e. Lire e ke yii poonjì fànhe saha nyε yii na mε. Yii na nyε nòŋi waber'á ɳgemu u à jè a fworo kwùŋji i ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi s'a kacenjìi pyi s'a Kile père mε. 5 Yii li cè na tèni i wuu mpyi na wuu nyii karigii pyi ke, Musa Saliyanjì mpyi a wuu nyii karigii nimpegigii lage pyi k'à wuu yaha kapegigii na, ɳcyiimu ná Saliyanjì mpyi a kàntugo wà yiy'á ke. Lire mpyi a wuu le kwùŋji kuni i. 6 Numε wuu à fworo Musa Saliyanjì bilere e, naha kurugo yε wuu mpyi uru ɳgemu cye e kasujyii fige ke, wuu à kwû uru kàmpanjìke na. Saliyanjì nizemènji u nyε ke, wuu mpyi maha ɳcaa s'a ɳaare s'a ntàanni ná ur'e, nka numε, Kile Munaani à fànhe kan wuu á, wuu u ɳaare ɳaaraŋkanna nivønnø na.

Musa Saliyanjì maha kapegigii cyêre

7 Nyε mpe funjke e, naha mii la nyε si jwo yε? MusaSaliyanjì na nyε kapii la? Mà byanhara bá la! Saliyanjì u à mii pyi mii à kapiini cè. Uru baare e, mii mpyi na sì n-cè na nyipεenni na nyε

---

* **7:2** ɔrɔmu shiinbii yyére, wà fànha mpyi leŋkwucyebii na mε. U poonjì kwuŋkwooni kàntugo, cyage k'à tåan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèŋε wani.

kapii mε. Nje y'à jwo Saliyanji i na: «Ma hà ma supyijneenji cyeyaage nyipεen pyi mε» yire y'à mii pyi mii à li cè kapii[†]. ⁸ Nyε Saliyanji à pyi kajnuñø mà kapegigii mpyinji lage tîrige mii funn'i pyiñkannigii niyyahagii na. Naha na yε Saliyanji kàmpyi u nyε mε, wuu mpyi na sí wuu kapegigii cè mε. ⁹ Tèni l'e, mii mpyi a Saliyanji cè mε, nka tèni i u à cyēe mii na ke, ka mii i nta a cè na mii na kapegigii pyi, ¹⁰ na mii laage mpyi a tɔñ Kile na. Lire e Saliyanji u mpyi a yaa u shìnji niñkwombaanje kuni le mii taan ke, u à kwùñji kuni le mii taan. ¹¹ Kapegigii mpyinji lage ku nyε mii i ke, kur'à mii wurugo, maa mii pyi mii à kwû Saliyanji cye kurugo.

¹² Nyε Saliyanji à fworo Kile e, nje y'à jwo u e ke, yire mú à tñi, maa nwø. ¹³ Lire e ke yaage k'à nwø ke, kuru k'à pyi kajnuñø si mii bò la? Mà byanhara bá la! Nka kuru yaag'à pyi kajnuñø mà kapegigii mpyinji lage pêe mii funn'i, ka lire si mii pyi mii à kwû. Lir'à pyi mii si li cè na mii kapyiñkii nyε a tñi mε. Mii aha ncè na mii à Kile Saliyanji kuni yaha, mii maha ncè na mii sònñore nyε a sàa nwø mε.

¹⁴ Sèenji na, wuu à li cè na Saliyanji à yíri Kile yyére, nka mii na nyε sùpya, ngemu fàンha k'à cyérε ke. Mii na nyε mu à jwo biliwe kapegigii mpyinji kàmpanñke na. ¹⁵ Naha na yε nde mii na mpyi ke, mii nyε na lire yyaha cìni mε. Nde l'à táan mii á ke, mii nyε na lire pyi mε, nde l'à pén mii á ke, lire mii maha mpyi.

¹⁶ Nyε nde l'à pén mii á ke, ná lire mii maha mpyi, lire e ke, mii à li cè na Saliyanji à nwø. ¹⁷ Nka mii fàンha nyε naye na mε, naha na yε kapegigii mpyinji

lage ku nyε mii i ke, kuru ku maha mii yaha li na.

¹⁸ Mii à li cè na kacenjki mpyinji fànha nyε mii i mε. Sèenji na, mii la maha mpyi s'a katiigii pyi, ηka mii maha jà mε. ¹⁹ Kacenjki mii la maha mpyi s'a mpyi ke, mii nyε na jini na cyire pyi mε fo kapegigii, cyire lage sí nyε mii na mε. ²⁰ Nde l'à pèn mii á ke, mii aha a lire pyi, lir'à li cyēe na mii fànha nyε naye na mε, ηka kapegigii mpyinji sònñjore ti nyε mii i ke, tire fànhe ku nyε mii na.

²¹ Mii à nde kani kàanmucya naye e, tère o tère e mii la nyε s'a kacenjii pyi ke, kapiini mpyinji lage ku maha mii ta. ²² Kile Saliyanji kyal'à sàa tåan mii á. ²³ Ηka mii maha kani labere fànha nyε naye na, ndemu li nyε li nyε mii nyii wuuni mε. Lire li maha mii yaha kapegigii mpyinji na, mii a sì mpyi cyi biliwe. ²⁴ Ei! Mii wuun'à kèege dε! Mii sònñjopeere ti sí kwùnjì nò mii na ke, jofoo u sí mii shwɔ tire na yε? ²⁵ Wuu Kile kée, naha na yε wuu Kafoonji Yesu Kirisita à wuu shwɔ.

Nyε mii la na nyε s'a Kile Saliyanji kurigii jaare, ηka kapegigii mpyinji lage kurugo, mii nyε a jà a li pyi mε.

8

Naarañkanni l'à tåan Kile Munaani á ke

¹ Nyε numε, mpii pi nyε Yesu Kirisita wwoñeege e ke, Kile saha sì tigire cyán pire na mε. ² Kile Munaani maha shìñi ηgemu kaan Yesu Kirisita wwoñeege e ke, lire fành'à mii nyùñjò wwû kapegigii ná kwùnjì fànhe e. ³ Sùpyanji fành'à cyérε, lire kurugo wuu nyε a jà na MusaSaliyanji kurigii jaare si ntíi mε. Lire e Kile à u yabilinjì Jyanji tun, u à pa

sùpya wuu kapimpyiibii fiige, maa u pyi kapegigii yàfañi sárage. ⁴ U à lire pyi, bà wuu si mpyi s'a ñaare ntìiñi i Kile Saliyanji yi jwuñkanni na mε. Numε, wuu saha nyε na ñaare wuu nyii wuuni i mε, ñka wuu na ñaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i.

⁵ Yii li cè, shinñi u na ñaare na ntàanni ná u nyii wuuni i ke, u nyii karigii kanni na urufoo maha sònñi. Ñka shinñi u na ñaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, lire nyii karigii na urufoo maha sònñi. ⁶ Na sònñi ma nyii karigii na, lire maha kwùñji nò mu na, ñka na sònñi Kile Munaani nyii karigii na, lire maha shìñi ná yyeñjke kaan. ⁷ Mpii pi maha sònñi pi nyii karigii kanni na ke, pire na nyε Kile zàmpenmii. Naha na yε pi nyε na ñeëge na Kile Saliyanji kurigii ñaare mε, pi bá jìnì mε. ⁸ Lire l'à li ta, mpii pi na sònñi pi nyii karigii kanni mpyinji na ke, pire sì n-jà Kile nyii karii pyi mε. ⁹ Yii pi ke, yii nyε na ñaare na ntàanni ná yii nyii wuuni i sahañki mε, Kile Munaani nyii wuuni yii nyε na mpyi, naha na yε Kile Munaani na nyε yii e.

Ná Kirisita Munaani* nyε ñgemu i mε, urufoo nyε Kirisita wu mε. ¹⁰ Yii méé nyε yii sí n-kwû yii kapegigii kurugo ke, ná Kirisita sí na nyε yii zòmpyaagil'e, Kile Munaani sí shìñi niñkwombańji kan yii á, naha na yε Kile à jwo na yii à tíí. ¹¹ Ná Kile s'à Yesu ñè a yige kwùñji i u Munaani cye kurugo, Kile Munaani sí nyε yii e, yii aha ñkwû, Kile sí yii ñè u Munaani cye kurugo mû.

¹² Lire e ke cìnmpyiibii, wuu à yaa wuu a ñaare

* **8:9** Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyε niñkin.

wuu a ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i, ọka wuu nyε a yaa wuu a naare wuu a ntàanni ná wuu nyii wuuni i mε. ¹³ Yii aha a naare na ntàanni ná yii nyii wuuni i, yii sí n-kwû, ọka yii aha yii nyii karigii nimpegigii bò Kile Munaani barag'e, yii sí shìji niŋkwombaají ta.

¹⁴ Nyε mpii pi na naare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, pire puni na nyε Kile pyìi. ¹⁵ Naha na yε Kile Munaani li nyε yii e ke, lire kurugo, yii saha sì n-pyi bilii mε, yii mú saha sì raa fyáge mε. Li sí yii pyi Kile pyìi, si yii pyi yii jà yii a ọko fànha na Kile á: «Baba, Tufoonj!» ¹⁶ Lire Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à tèen ná l'e wuye funj'i na wuu na nyε sèenjí na Kile pyìi. ¹⁷ Nyε ná wuu sí nyε u pyìi, wuu à pyi u koolyii mú, maa mpyi Kirisita koolyijñεε. Ná wuu s'à pyi ná u e u yyefuge e, wuu mú sí n-pyi ná u e u sìnampé e.

Sìnampé nimpampe kani

¹⁸ Mii à li cè na yyefuge e wuu nyε amε numε ke, kuru nyε yafyin mε, sìnampé nimpampe Kile sí n-kan wuu á ke, ku bá sì n-jà n-tàanna ná pur'e mε. ¹⁹ Yii li cè na canjke Kile sí u pyìibii sìnampé cyée ke, Kile yadayi puni funvwugo wuyi yi nyε na kuru canjke sigili. ²⁰ Yaayi Kile à dá ke, yire pun'a pa mpyi kajwɔɔ baa. Lire nyε a pyi yire yaayi nyii kyaa mà dε! Kile u à li pyi l'à pyi amuni. Lire ná li wuuni mú i, sònñòrò tatahaga saha na nyε. ²¹ Bà biliñi maha fworo bilere e mε, amuni yaayi Kile à dá ke, yire sí n-pa n-fworo vwòñhɔñi i. Lire pyiñkanni na, Kile pyìibii na nyε sìnampé mpemu i ke, yire yaayi sí n-pyi pur'e. ²² Wuu à li cè, ali nijja, yaayi puni na ọkyèn yyefuge

cye e, layirilifoo fiige. ²³ Lire kanni bà mε, wuu mü na ɳkyèn. Yaayi Kile sí n-pa n-kan wuu á ke, Kile Munaani à kan wuu á mà pyi yire njencyiige. Kile sí n-pa yaayi puni kan u pyìibil'á mà bâra cyeere nivønnte na canjke ɳkemu i ke, mà jwo kuru canjke ku nø ke, wuu mü na ɳkyèn. ²⁴ Kile à wuu shwø, ɳka wuu sàha ɳkwò a yire yaayi puni ta mε. Wuu à wuu sònñjore taha yire na. Yii li cè na mu aha yaage ɳkemu ta a kwò ke, mu sàha maha kuru nta sònñji mε. ²⁵ Nye yaage na wuu na sònñji ke, ná wuu sàha ku ta mε, wuu wuu funjyi jníjε wuu raa ku sigili.

²⁶ Kile Munaani maha wuu tère wuu fànhajcyerere karigil'e mü. Naha na yε wuu à yaa wuu Kile jnáare kani ndemu na ke, wuu maha lire cè mε. Kile Munaani maha Kile jnáare wuu kurugo fo maha kyènnjkanni là pyi, wuu nyε a ndemu yyaha cè mε. ²⁷ Kile u maha sùpyanji zòmbilini karigii yyaha caa ke, nde u Munaani nyε na jcaa ke, uru u à lire cè. Yii li cè na mpii pi nyε Kile wuubii ke, Kile Munaani maha u jnáare pire kurugo maha ntàanna ná Kile nyii wuuni i. ²⁸ Mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, wuu à li cè na yaayi puni maha báaraanj pyi sjencyan pire ntègεnj kurugo, u à pire mpiimu yyere mà tåanna ná u kayaanjahani i ke. ²⁹ Kile à fyânh a mpiimu cwɔɔnrø ke, u à wyèr'a li lwó uye funj'i, si pire pyi u Jyanji fiige, bà u Jyanji si mpyi si mpyi shinjyahara yyaha wu mε. ³⁰ Mpiimu u karii Kile à fyânh a cwɔɔnrø ke, u à pire yyere. U à pi yyere ke, maa pi pyi na pi à tíi. Nàkaana baa, u mü sí pi pyi shinbwoo uye yyére.

Tàange ku nyε Yesu Kirisita e ke, yafyin sì n-jà wuu láha kuru na mε

³¹ Nyε jaha wuu saha sí raa yu yε? Ná Kile sí nyε ná wuu e, jaha wà sí n-jà n-pyi wuu na yε? ³² Kile nyε a jen'a u yabiliŋi Jyanji shwɔ̄ kyaage na mε, ɿka u à u yaha u à kwù mà pyi sáraga wuu puni kurugo, jaha ku sí li ta na u àha yaayi puni kan wuu á u Jyanji cye kurugo mà yε? ³³ Mpii Kile à cwɔ̄onrɔ̄ ke, jofoo u sí n-jà tìgire cyán pire na yε? Wà sì n-jà mε, jaha na yε Kile u à pi pyi pi à tíi. ³⁴ Jofoo u sí n-jà pi cēege yε? Wà sì n-jà mε, jaha na yε Yesu Kirisita à kwù wuu cyaga, lire kanni bà mε, u à jè a fworo kwùŋi i, u à sà ntèen Kile kàniŋe cyεge na, maa Kile jnáare wuu á. ³⁵ Tàange ku nyε Kirisita e mà yyaha tíi ná wuu e ke, jaha ku sí n-jà wuu láha kuru na yε? Yyefuge sí n-jà la? Lire nyε mε fyagare, lire nyε mε wuu ɣkyèregeŋi, lire nyε mε katege, lire nyε mε fònke, lire nyε mε kawaa, lire nyε mε boore la?

³⁶ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semεŋi i na:
 «Mu kurugo, wuu maha mpyi kwùŋi laage e canm-puni,
 pi maha wuu pyi mu à jwo mpàa, pi na ɣkèege ná
 mpiimu i taboŋ'i ke†.»

³⁷ ɿka lire ná li wuuni mú i, nge u à wuu kyaatáan uy'á ke, uru fànhe cye kurugo, wuu à sí ta yire yyefuyi puni na. ³⁸ Sèenji na, mii à sàa dá li na na kwùŋi yo, shìŋi yo, mèlèkεebii yo, jínabii yo, numε yaayi yo, yaayi nimpayi yo, ³⁹ nìnyinjì fànhe yaayi yo, jìŋke jùŋo wuyi yo, yaaga maha yaaga k'à dá ke, tàange ku nyε Kile á mà yyaha tíi ná wuu e, u à kuru ɣkemu cyée wuu na wuu Kafooŋi Yesu

---

† 8:36 Zaburu 44.23

Kirisita cye kurugo ke, kuru kà sì n-jà wuu láha kuru na mε.

9

Kile à Izirayeli shiinbii cwɔɔnre

¹ Sèenji mii nyε na yu yii á, kafinara bà mε, naha kurugo yε mii nyε Kirisita wu, mii zòmbilini yyaha Kile Munaani à cù ke, lir'á li cyēe mii na na sèenji mii nyε na yu na: ² mii yyetanha wu ná mii nàvunlø wu u nyε mii shinj̄i shiinbii taan. ³ Laŋaŋke mέε n'a mpyi a cwo mii na pi cyaga, maa mii yige Kirisita wwoŋεεge e bà pi si mpyi si jyè kuru wwoŋεεge e mε, lire mpyi na sí n-táan mii i. ⁴ Pire pi nyε Izirayeli shiinbii, Kile à pi pyi u pyεŋε shiin. U à sìnampé kan pi á, maa tunmbyaare le ná pi e, maa Saliyaŋi kan pi á, pyiŋkanni na pi à yaa pi a uru père ke, maa lire cyēe pi na, maa yaayi nwɔmyahigii lwó pi á. ⁵ Pi à fworo tiibii niŋcyiibil'e. Pire cye na Kirisita à pa, uru u nyε yaayi puni nyùŋø na, uru u nyε Kile. U à yaa u a mpère tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina.

⁶ Izirayeli shiinbii niŋyahamii mén'à Kile cyé ke, lire nyε a li cyēe na yaayi nwɔmyahigii Kile à lwó ke, na cyir'á pyi kajwɔ ba a mà dε! Yii li cè na Izirayeli shiinbii puni nyε Izirayeli tùluge shiin mε. ⁷ Ibirayima tùluge shiinbii puni nyε Ibirayima pyìi mε. Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na: «Ishaka pyìibii pi sí n-pyi mu tùluge shiinbii*.» ⁸ Lire nwɔhe ku nyε, pyìibii pi à ta mà tåanna ná sùpyire nyii wuuni i kanna ke, pire nyε Kile pyìi mε. Mpíi pi à ta mà tåanna ná Kile nwɔmeeení i ke, pire pi nyε

---

* 9:7 Zhenεzi 21.12

Ibirayima tÙluge shiinbii.⁹ Kile jwomœeni jwumpe pu nyε mpe: «Yyeela numœcyiin, mii sí nÚru n-pa, lire sí pyà ta Sara á†.»¹⁰ Lire kanni bà mε. Wuu sÙnñø Erebeka na mú! Ur'à u ñampii laani lwó wuu tulyege Ishaka á.¹¹⁻¹³ Mà pyìibii yaha pi sàha si, si ñkwò kacennε, lire nyε mε kapii pyi mε, Kile mpyi a yi jwo Erebeka á na yyahafoonji Ezawu sí n-pyi kàntugo wuñi Yakuba báarapyi‡. Kile à jwo u Jwumpe Semεñi i na: «Mii à Yakuba funñø lwó mà tòro Ezawu na§.» Kile à yire jwo mà pi ta pi sàha si mε. Lir'à li cyée na kani Kile à bégel'a yaha ke, u na u báaranji pyi na ntàanni ná lire e, u nyε na u pyi mà tàanna ná sùpyanji kapyiñkil'e mε.

*Kile maha sùpyire cwɔɔnre maha ntàanna ná u nyii
wuuni i*

¹⁴ Nyε naha wuu sí n-jwo yε? Lire e ke Kile nyε a til'à bε? Ọnhø! Lire bà mε!¹⁵ Sèenji na, u à yi jwo Musa á na: «Shinñi na mii la nyε si jùñaara ta ke, mii sí ti ta uru na, shinñi i mii la nyε si jùñke pi ke, mii sí ku pi ná ur'e*.»¹⁶ Lire e ke sùpya nyii wuu, lire nyε mε u kapyinji si n-jà lire pyi li pyi mε, fo Kile ká jùñaara ta ñgemu na ke.¹⁷ Kile Jwumpe Semεñi i, Kile à jwo Farøn á na: «Mii à mu tìñε saanre tateenje e bà mii fànhe ná mii mège si mpyi si nəjùñke cyeyi puni i mu cye kurugo mε†.»¹⁸ Lire e ke shinñi na Kile la nyε si jùñaara ta ke, u maha ti ta urufoo na, u la ká mpyi si ñgemu ningyii waha ke, u maha li waha.¹⁹ Wà sí n-jà mii yíbe na «Naha na Kile maha nÚru na wuu cêegé yε? Jofoo u sí n-jà

---

† 9:9 Zhenεzi 18.10, 14   ‡ 9:11-13 Zhenεzi 25.23   § 9:11-13

Malaki 1.2,3   * 9:15 Ekizodi 33.19   † 9:17 Ekizodi 9.16

n-cyé u nyii wuuni i yε?» ²⁰ Mu u nyε sùpya kannake, naha ku nyε mu, ka mu u wá na Kile kyáali yε? Pwoore cwooni sí n-jà li yaafoonji pyi na naha na u à lire yal'amε yε la‡? ²¹ Pwoore cwònñhøfooŋi bà u maha ti pyi u nyεempe mà? L'aha u táan, ná pwoore ninure e, u sí n-jà longara cwoo, lire nyε mε cwotile yaa. ²² Kile la mpyi si li cyée na uru lùun'à yíri, si u sífente cyée mú. Nka cyire cwøhigii cyi mpyi a yaa cyi kèege ná Kile lùuni mpyi a yíri cyi taan ke, Kile à li kwû uye e, maa ncû uye na cyi taan. ²³ Mpii na u à nyùnaara ta maa pi bégel'a yaha pi i jyè nìnyinj i ke, u à lire pyi si li cyée sùpyire puni na na u pèente na nyε tøgelε baa. ²⁴ Wuu u à yyere ke, Yahutuubii kanni shwøhøl'e bà u à wuu yyere mε, u à wuu pì yyere mà fworo supyishinji sanñi shwøhøl'e mú. ²⁵ Yire y'à jwo Kile túnntunji Oze sémenji i na:

«Mpii pi nyε pi mpyi mii shiin mε,
mii sí pire pyi na shiin.

Supyishinji u nyε mii mpyi a u kyaa táan nay'á mε,
mii sí uru kyaa táan nay'á sèl'e§.

²⁶ Cyage e yi mpyi a jwo pi á na
“Yii nyε mii shiinbii mε” ke,
kuru cyage ninuge e pi sí raa yiri Kile nyii wuŋi
pyìibii*.”»

Nje Kile à jwo Izirayeli shiinbii kyaa na ke

²⁷ Kile túnntunji Ezayi mú mpyi a jwo Izirayeli shiinbii kyaa na na:
«Izirayeli shiinbii mée ká sàa nyaha suumpe lwøhe
    nwøge nticenŋi ffige,
pi shin paanra kanna ti sí n-shwø.

---

‡ 9:20 Ezayi 29.16; 45.9; Zheremi 18.6   § 9:25 Oze 2.22   * 9:26
Oze 1.10

28 Yii li cè na jwumpe Kafoonji Kile à jwo ke,
u sí pu fûnñø feefee jìjke na fwøfwø†.»

29 Kile túnntunñi Ezayi mú mpyi a fyânhha a jwo
na:
«Kàmpyi Siñi Punifoo Kile nyε a mpyi a shinpaanra
yaha t'à kwôro wuu shinji i mε,
wuu shinji mpyi na sí n-tò Sôdômu fiige,
wuu shinji mpyi na sí n-tò Goméri fiige‡.»

*Mpii pi à dá Kirisita na ke, Kile à jwo na pire
pun'à tí*

30 Nyε supyishinji sanñi shiinbii pi mpyi pi mpyi
na ntìinji caa mε, pir'á ntìinji ta pi dâniyanji kurugo;
31 mà li ta, Izirayeli shiinbii pi mpyi na sônnji si
ntìinji ta MusaSaliyanji kurigii jaaraanj kurugo ke,
pire nyε a u ta mε. **32** Naha na lir'á pyi yε? Pire pi ke,
mà jwo pi dâniyanji pyi si u ta ke, pi mpyi na u caa
ná pi kapyiijkil'e. Nyε l'á pyi mu à jwo pi à búrugo
kafaage na mà cwo. **33** Yire y'à séme Kile Jwumpe
Seméñi i na:

«Yii wíi, kafaage na sùpyire sí raa búruge ke, mii à
kuru yaha Siyøn kànhe e.

Kafaage ku sí raa sùpyire cyáan ke, mii à kuru yaha
wani.

Ƞka ɳgemu u à dá ku na ke, urufoo sì n-sílege mε§.»

10

1 Nyε mii cìnmpyiibii, nde mii na ɲcaa ná na
zòmbilini puni i, maa Kile ɲáare li na na shinji
Izirayeli shiinbii kurugo ke, lire li nyε, pi nùmpanna
ta. **2** Sèeñi na, mii à li nyε na pi à piye pwø sèl'e
Kile kuni jaaranji na, Ƞka pi nyε a li yyaha cè mε.

---

† 9:28 Ezayi 10.22, 23   ‡ 9:29 Ezayi 1.9   § 9:33 Ezayi 8.14;
28.16

³ Pyiṇkanni na Kile maha sùpyaṇi pyi na u à tíi ke, pi nyε a lire yyaha cè mε, maa ntìnji caa ná pi yabilimpii kapyiṇkil'e. Lire pyiṇkanni na, kuni i Kile maha sùpyaṇi pyi u à tíi ke, pi à cyé lire na. ⁴ Kirisita u nyε Saliyaṇi tégəni, bà li si mpyi, shin maha shin u à dá u na ke, Kile sí urufoo le shintiibil'e mε.

⁵ Ntìnji u maha ntaa Saliyaṇi cye kurugo ke, Kile túnntunŋi Musa à jwo uru kyaa na na: «Ngemu ká já na Saliyaṇi kurigii puni ḥaare ke, urufoo sí shì ta lire cye kurugo*.» ⁶ Ntìnji u maha ntaa dániyanji kuni i ke, shinŋi u nyε na ḥaare lire kuni i ke, urufoo sí n-jà n-jwo Kile túnntunŋi Musa fige na: «Li nyε a nɔ yii pi dùgo nìnyiŋi i† (yii sà Kirisita cya yii tīrige mε.) ⁷ Li mú nyε a nɔ yii tīge kacyewyicuguŋke e (yii i Kirisita pyi u jnè a fworo kwùŋji i mε.)» ⁸ Nka ḥaha Kile Jwumpe Semεŋi à jwo yε? U à jwo: «Jwumpe na nyε mu taan, mu jnwɔge e ná mu zòmbilini i‡.» Puru jwumpe pu nyε dániyanji jwumpe, wuu na puru mpemu yu sùpyir'á ke. ⁹ Mu aha jnèn'a yyére li na ma jnwɔge e na Yesu u nyε Kafoonji, maa dá li na ná ma zòmbilini puni i na Kile à u jnè a yige kwùŋji i, mu sí nùmpañja ta. ¹⁰ Wà ha dá Kirisita na u zònji na, Kile maha jwo na urufol'à tíi. Wà ha yyére li na u jnwɔge e sùpyire nyii na na Yesu u nyε Kafoonji, urufoo sí nùmpañja ta. ¹¹ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semεŋi i na: «Shin maha shin u à dá u na ke, urufoo sí n-sílege mε§.» ¹² Lire e ke Yahutuubii bâra supyishinji sanŋi na, wà nyε a wwû w'e mε. Kafoonji ninuŋi u nyε pi puni jnùŋjɔ na. Mpiimu ká u

---

* **10:5** Levitike 18.5   † **10:6** Duterenəmu 30.12   ‡ **10:8**

Duterenəmu 30.14   § **10:11** Ezayi 28.16

náare ke, u maha pire kan fo maha pi funjyi njíę. 13 Naha na yε yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Shin maha shin ká Kafoonji Kile mεge yyere ke, urufoo sí n-shwɔ*.»

Yahutuubil'à cyé Jwumpe Nintanmpe na

14 Nyε wà sí n-jà n-jwo, ná pi nyε a dá u na mε, di pi sí n-jà u yyere n-jwo yε? Ná pi nyε a u kyaa lógo mε, di pi sí n-jà n-dá u na n-jwo yε? Ná wà nyε na u kyaa yu mε, di pi sí u kyaa lógo n-jwo yε? 15 Ná pìi nyε a tun u shεenre njwuŋi mε na mε, di u shεenre sí raa yu s'a ḥko yε? Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na: «Mpii pi na ma ná Jwumpe Nintanmpe e ke, pire pama lem'à nwɔ cyeyi puni i.» 16 Nka sùpyire puni nyε a dá Jwumpe Nintanmpe na mε. Nyε yire Kile túnntunji Ezayi à jwo na: «Kafoonji Kile, Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo ke, jofoo u à dá pu na yε‡?» 17 Dániyanji maha ntaa Jwumpe Nintanmpe ndògonji cye kurugo, puru Jwumpe Nintanmpe à fworo Kirisita e. 18 Yíbige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyε: «Taha Yahutuubii nyε a pu ta a lógo mε?» Pi à pu lógo ke! Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na: «Pi à yi ſ jwumpe lógo njíęke cyeyi puni i, yi jwump'à nō dijyεnji njúnyi puni na*.»

19 Yíbige wà saha sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyε: «Taha Izirayeli shiinbii nyε a mpe jwumpe yyaha cè mε?» Kile túnntunji Musa mpyi a jwo na Kile à jwo: «Supyishinji u nyε yii nyε a u le dá e mε, mii sí uru yíncyege lénę yii e,

---

* 10:13 Zhoueli 2.32   † 10:15 Ezayi 52.7   ‡ 10:16 Ezayi 53.1

§ 10:18 Cannajayıini ná yinke ná wərigii, cyire kyaa li nyε naha ḥke cyage e.   * 10:18 Zaburu 19.5

yii na supyishinji ọgemu sônnji yákili baafee ke, mii
sí uru nàvunịke pyi ku yii ta†.»

20 Ezayi mú à jwo fyagara baa na Kile à jwo:
«Mpii pi mpyi pi mpyi na mii caa mε, pir'à mii nyá,
mpii pi mpyi pi mpyi na mii yíbili mε, mii à naye
cyéè pire na‡.»

21 Nka nde li nyε Izirayεli shiinbii kàmpañke ke,
Kile à jwo:

«Mii à canmpuni pyi na na cyεge kaan sùpyire t'á,
ntemu ti nyε ti nyε ná pèen'i mε, maa nyùnjo kyán
ke§.»

11

Kile nyε a cyé Izirayεli shiinbii na mε

1 Nyε yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyε: «Lire
e ke Kile à u shiinbii, Izirayεli shiinbii cyé bε?» Mà
byanhara bá la! Naha na yε mii yabiliŋi na nyε
Izirayεli shin, maa mpyi Ibirayima tùluge shin, mà
fworo Benzhamma bage e. **2** Sùpyire Kile à cwɔənrɔ
mà lwó fo ku tasiige e ke, u nyε a pi cyé mε. Nje Kile
tùnnntunji Eli à jwo Kile á Izirayεli shiinbii kyaa na
ke, Kile Jwumpe Semεnji à njemu jwo mà yyaha tíi
ná yire e ke, yii nyε a yire cè mà? **3** U à jwo: «Kafoonji,
pi à mu tùnnntunmpii bò, maa mu sárayi tawwuyi
jya. Mii kanni u à kwôro, pi la na nyε si mii mú
bò*.» **4** Nka di Kile à u nwɔ shwɔ a jwo yε? U à
jwo: «Mii à shiin kampwɔhii baashuunni (7.000)
bégel'a yaha naye mεε na, pire wà nyε a u niŋkure

---

† **10:19** Duterenəmu 32.21   ‡ **10:20** Ezayi 65.1   § **10:21** Ezayi
65.2   * **11:3** 1 Saanbii 19.10, 14

sín Baali† taan mε.» ⁵ Lire pyiñkanni na mú, nijjaaa Izirayeli shiinbii paanra na nyε wani, Kile à jwɔ pire na, maa pi cwɔonrɔ. ⁶ Ná u s'à jwɔ pi na maa pi cwɔonrɔ, pi kapyiñkii bà cyi à lire pyi l'à pyi mε. Kampyi pi kapyiñkii fyè u mpyi u wi, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo fwotonɔ na Kile nyε, ná lire bà mε, u nyε a jwɔ pi na mε.

⁷ Nyε njje mii sí n-jwo ke, yire yi nyε: nde Izirayeli shiinbii mpyi na jcaa ke, pi nyε a lire ta mε. Mpii Kile à cwɔonrɔ ke, pire pi à lire ta. Pi sanmpil'à pi niŋgyigigii waha. ⁸ Yire y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:

«Kile à pi yákilibii tò,
maa pi nyiigii pyi cyi nyε na jaa mε,
maa pi niŋgyigigii pyi cyi nyε na núru mε,
fo mà pa nɔ nijjaaa na‡.»

⁹ Saanji Dawuda mú à jwo:
«Njyìni pi à wwɔ a lyî ke,
Kile à uru pyi pi á kànhanja k'a pi cwôre,
maa u pyi pi á kajunɔ sí raa pi cyáan,
lire si mpyi pi kapyiini sàranji.
¹⁰ Na pi nyiigii cyi wwɔ, pi àha raa jaa mε,
pi tùbuubii pi kûr'a yaha tèrigii puni i§.»

Izirayeli shiinbii nùmpañke kani

¹¹ Nyε yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyε: «Taha Izirayeli shiinbii sí n-kwôro pi taburugujcwoge e?» Mà byanhara bá la! Pi ncwuñ'à pyi kajunɔ, ka supyishinji sanji si nùmpañja ta.

† **11:4** Baali: Sùpyire ti mpyi a tèen Izirayeli shiinbii nkere na ke, pire yasunmbwɔhe kà mège ki. Izirayeli shiinbii nijyahamii mú mpyi a li jwɔ cù na ku pêre (1 Saanbii 19.18). ‡ **11:8** Duterenømu

29.4; Ezayi 29.10   § **11:10** Zaburu 69.23-24

Lir'à pyi bà yiñcyege si mpyi si jyè Izirayeli shiinbil'e mε. ¹² Nyε Izirayeli shiinbii ɳgurugonjá ká mpyi kajunjá mà kacenŋjjí nimbwəhii pyi jníke na, ka pi jncwuŋjí si mpyi kajunjá mà supyishinjí sanŋjí pyi u à tòὸn nimbwo ta, lire e ke pi puni ká nûr'a pa Kile á tèni ndemu i ke, nàkaana baa, là sí n-bâra kacenŋkii nyahanjí na. ¹³ Yii pi nyε supyishinjí sanŋjí wuubii Yahutuubii shwəhəl'e ke, ná yii e mii nyε na yu. Mii na nyε Yesu túnntunjø ɳgemu u à tun supyishinjí sanŋ'á ke. Mii à uru báaraŋjí cû ná na cyeyi shuunniŋjí i, ¹⁴ bà yiñcyege si mpyi si mpéē mii cìnmpyiibii Izirayeli shiinbil'e, lire si pi pìi pyi pi shwø mε. ¹⁵ Kampyi Kile à pi yaha ɳkere na ke, lir'à pyi kajunjá mà Kile ná dijyε sùpyire shwòhɔŋjí yaa, Kile ká nûr'a pi bâra uye na tèni ndemu i ke, karigii niñcenŋkii cyi sí n-pyi ke, yii sônnjø cyire na ke. Li sí n-pyi mu à jwo mpii pi mpyi a kwû ke, pir'à nûr'a jnè.

¹⁶ Sùmaŋjí niñcyiŋjí u à nø pi à kwὸn ke, uru ká yaha Kile mεε na, u mbyìmpe ká ntèg'a bwúuru yaa, uru mú na nyε Kile wu. Cige ndìre ká yaha Kile mεε na, ku ɳkéŋyi mú maha mpyi u wuyo. ¹⁷ Izirayeli shiinbii na nyε mu à jwo olivye cige, ɳkemu k'à cénme kerege e ke, yii supyishinjí sanŋjí sí nyε mu à jwo nyεge funŋjø woge. Pi à kerege woge ɳkéŋyi yà kwὸn, maa nyεge funŋjø woge ɳkéŋyi yà kwὸn a pwø yire takwənyi i, bà yii si mpyi si ku tunmpe pà ta mε. ¹⁸ Lire e ke ma hà raa ɳkéŋyi niñkwənŋyi fwòhore si maye pêe mε. Mu aha maye pêe, li cè na mu bà u à ndìre yyéenjε mε, ɳka ndìre t'à mu yyéenjε. ¹⁹ Mu sí n-jà n-jwo na yire ɳkéŋy'à kwὸn, si mu pwø yi takwənyi i. ²⁰ Sèe mu à jwo. Yi dánabaare

kurugo y'à kwòn, maa mu pwø yi takwønyi i mu dánianji kurugo. Nka ma hè maye pêe ná lire e mè! Fyá Kile na! ²¹ Kile ká mpyi u nyé a njunaara ta cige yabilinji nkényi na mè, mu nyé a cè na u sí n-jà mu mú pyi amuni mà? ²² Kile kacenni ná u kawaani nimpyiini wí ke! Mpíi pi à cwo ke, u à kawaa pyi pire na, maa kacenné pyi mu na. Maye waha maa nkworô puru ticenmpe e de, lire baare e mu mú sí n-kwòn. ²³ Izirayeli shiinbii mú ká fworo pi dánabaare e, Kile sí núru pi pwø pi talyege e, naha na ye sí na nyé Kile na mà pi pwø sahanji. ²⁴ Mu u à kwòn nyegé olivye cige na mà pa mpwø kerege olivye cige nkényi takwønge e mà ta yii nyé niñkin mè, mu nyé a cè a jwo na yire pwøhømø sí n-taan yi njuké na mà tòro mu taan mà?

²⁵ Mii cìnmpyibii, kani l'à nwøhø ke, mii la nyé yii i lire cè, bà li si mpyi, yii pi nyé supyishinji sanji shiinbii ke, yii àha nkwo yiyé pyi yákilifee mè. Supyishinji sanji shiinbii pi sí n-shwø ke, Izirayeli shiinbii pií sí pi niñgyigigii waha fo sà yaa ná pire e pi à fúnjø. ²⁶ Lire ká mpyi, Izirayeli puni sí n-shwø bà y'à séme Kile Jwumpe Semènji i na:

«Shwofoonji sí n-yíri Siyøn kànhe e,
U sí n-pa Yakuba túluge shiinbii pyi pi pi toronkanni
kéennje, pi raa fyágé Kile na.»

²⁷ Yire Kile mpyi a jwo u Jwumpe Semènji i na:
«Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e ke, tire ti nyé nte:
mii sí pi kapegigii yàfa pi na*.»

²⁸ Jwumpe Nintanmpe kàmpañke na, pi à cyé puru na ke, pi à pyi Kile zàmpenmii, ka lire si yii pyi yii à tòen ta. Kile pi ncwøørøji kàmpañke na,

* ^{11:27} Ezayi 59.20, 21; 27.9; Zheremi 31.33, 34

pi kyaa saha à táan u á pi tulyeyi kurugo. ²⁹ Naha na yε Kile ká yaage ɳkemu kan ke, u saha ɳyε na kuru shuu mε, u à ɳgemu yyere ke, u ɳyε na urufoo cyíge sahanjki mε. ³⁰ Tèni l'e, yii ɳyε a mpyi a Kile ɳwɔmεenī cû mε, ɳka numε, Izirayeli shiinbil'à cyé Kile na ke, lir'à Kile pyi u à ɳùñaara ta yii na. ³¹ Lire pyinjkanni ninuuni na, Izirayeli shiinbil'à Kile ɳwɔmεenī yaha, bà li si mpyi, Kile à ɳùñaara ta yii na pyinjkanni ndemu na ke, u u ɳùñaara ta pi na numε mú. ³² Yii li cè na Kile à sùpyire puni yaha ti ɳwɔmεe yahare e, si ɳkwò mpa ɳùñaara ta ti puni ná.

Kile yákilifente kani

³³ Ei! Tεgεle ɳyε Kile nàfuuufente ná u yákilifente ná u ɳcènji na mε!

Karigii u à bégel'a yaha ke, wà sì n-jà cyire yyaha cè mε.

Wà ɳyε a u kurigii cè mε.

³⁴ Y'à séme Kile Jwumpe Semεnji i na:

«Jofoo u à Kafoonj Kile sònñjore cè yε?

Jofoo u ɳyε u yerefoonj yε†?

³⁵ Jofoo u à fyâンha a yaaga fwoo le u na, u u mpa urufoo swooni tò yε‡?»

³⁶ Yii li cè na yaayi pun'à fworo Kile e, maa mpyi u mεε na, maa mpyi u wuyo.

Pèente ti taha u na fo tèekwombaa.

Amiina.

12

Naaraɳkanni nivənni kani

---

† **11:34** Ezayi 40.13   ‡ **11:35** Zhobu 41.2

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, ná Kile s'a jnùnaara ta wuu na, lire e ke, mii na li caa yii á, yii yiye puni kan u á sáraga njçenŋε* fiige, njkemu ku nyε Kile yahare e, maa ntáan u á ke. Kile pèenkanni njçenni li nyε lire. ² Yii àha raa yii karigii pyi dijyε sùpyire wogigii fiige mε, njka yii Kile yaha u a yii kēenŋi, u u yákilii nivənmii kan yii á. Lire ká mpyi, nde li nyε Kile nyii wuuni, maa jwɔ, maa ntáan ná cyaga nyε a li fô mε, yii sí lire cè.

³ Kile à jwɔ mii na maa sífente ntemu kan mii á ke, mà tåanna ná tire e, mii sí yi jwo yii pun'á, yii àha yiye pêe si ntòro mε. Yii yiye tîrige, fànhe Kile à kan yii á yii dâniyanji kurugo ke, yii a yii karigii pyi yii a ntàanni ná kur'e. ⁴ Wuu cyeere na nyε niŋkin, njka ti yatanŋy'à nyaha, yi puni ná yi báara sí u nyε. ⁵ Lire pyiŋkanni na, wuu dánafeebil'à nyaha, njka wuu na nyε cyere niŋkin Kirisita wwoŋεege e. Wuu pun'à pwɔ pwɔ wuye na. ⁶ Kile à jwɔ wuu na, maa màkanyi njemu kan wuu á wuu a báare ke, yir'à nyaha. Kile tûnnture njwuŋi màkange nyε njemu á ke, urufoo u a ti yu u tåanna ná u dâniyanji i. ⁷ Dánafeebii ntègεŋi màkang'à kan njemu á ke, urufoo u a pi tère. Ngemu wogo ku nyε na kàlanji kaan sùpyir'á ke, urufoo u a lire pyi. ⁸ Yerεge màkang'à kan njemu á ke, urufoo u a sùpyire yerεge. Sùpyire njkanŋi màkange nyε njemu á ke, urufoo u a sùpyire kaan sèl'e. YYahe yyére shingire màkang'à kan njemu á ke, urufoo u a ti pyi ná sèl'e. Kanhamafeebii ntègεŋi màkang'à kan njemu á ke, urufoo u a li pyi ná funntange e.

⁹ Tåange sèe woge ku pyi yii ná yiye shwɔhɔl'e,

---

* **12:1** Pìi mahा jwo: «sáraga nyii wogo».

yii a kapegigii fún, yii i ọkwôro yii a kacenjikii pyi. ¹⁰ Tàange ku maha mpyi cìnmpyiibii ná piye shwəhəl'e ke, kuru ku pyi yii shwəhəl'e. Shin maha shin u a li caa si mpyi shincyiini sí raa pi sanmpii pêre. ¹¹ Yii àha mpyi sàafee mε, yii pyi màbanfee. Yii a báare Kafoonji á ná yii zòmpyaagii puni i. ¹² Sònñjore tatahage ku nyε yii á ke, yii pyi funntange e kuru kurugo. Yii funnyi njñε yyefuge tèni i, yii yiye waha Kilenarege na. ¹³ Yaayi kuunji u nyε yii cìnmpyiibii dánafeebii na ke, yii yire kan pi á, yii raa nàmpwuunbii cwôre yii a jwəge yii pyenyi i.

¹⁴ Mpii pi na yii kyérege ke, yii a jwó leni pir'á. Yii àha pi lája mε, yii a jwó leni pi á. ¹⁵ Mpii pi nyε funntange e ke, yii pyi funntange e ná pire e; mpii pi na mεε súu ke, yii a mεε súu ná pire e. ¹⁶ Yii yii sònñjore pyi niñkin, yàmpeene kà mpyi yii e mε, yii yiye tîrige, yii àha yiye yaha yákilifee mε.

¹⁷ Yii àha kapii fwoo tò ná kapil'e mε, yii yiye waha yii raa kacenjii pyi sùpyire puni na. ¹⁸ Yii fàンha le bà yyejinjke si mpyi si ọkwôro yii ná pi sanmpii shwəhəl'e, kampyi lire sí n-jà n-pyi mε. ¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wà ká yii mùmpenmε pyi, yii àha yii wuuni ọkooŋi láha mε, yii li yaha Kile á. Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Mii u sí yii tûbileni kòrø, mii u sí yii ọkooŋi wwû†.» Kafoonji Kile u à jwo amuni. ²⁰ Y'à jwo mú na: «Kategé ká mpyi mu zàmpenni na, njyì kan u á. Byage ká mpyi u na, lwəhə kan u á. Mu aha lire pyi, li maha mpyi mu à jwo nàñkyanhii mu à wwû u jùñke e‡.» ²¹ Ma hà kapegigii mpyinji lage yaha

---

† **12:19** Duterenəmu 32.35   ‡ **12:20** Taanliŋkii 25.21, 22

ku fànha ta ma na mε, maye waha ma a kacennjii
pyi, ma a fànha ta kapegigii mpyinji na.

13

Dánafeebil'à yaa pi piye tîrige fành'á

¹ Sùpyire pun'à yaa ti tiye tîrige fành'á, jaha na
yε fànha jyε wani, ɳkemu k'à tìŋe Kile pàama mε,
fanhafeebii pi jyε ke, Kile u à pi tìŋe. ² Lire e
ke ɳgemu u à cyé fanhafeebii wuyi na ke, urufol'à
cyé Kile wuyi na mú. Mpii pi à cyé amuni ke,
pire maha jncèegεŋi pyi u à nə piye na. ³ Mpii
pi na kacennjii pyi ke, pire jyε na fyáge fànhe
yyaha na mε, mpii pi jyε pi jyε na kacennjii pyi
mε, pire pi maha fyáge ku yyaha na. Kampyi mu
la jyε s'a fyáge ku yyaha na mε, ta kacennjii pyi.
Lire ká mpyi, mu sí ɳkèe ta. ⁴ Fanhafeebii na jyε
Kile báarapyii yii tòonji kurugo. Ná mu jyε na
kacennjii pyi mε, mu sí raa fyáge pi na, jaha na
yε kàshikwɔnyaage jyε pi cye e tawage e mε. Kile
báaraŋi na pi jyε s'a kapegigii pyifeebii kapyiŋkii
ɳkoonji wwû pi na. ⁵ Lire e ke sùpyir'à yaa ti tiye
tîrige fành'á. Yyefuge pi maha ntègε sùpyire na ke,
pi áha li pyi kuru yyaha na kanna mà dε, ɳka pi li
pyi, jaha na yε li kun'à tí.

⁶ Lire na yii na múnalwoore sârali mú. Mpii pi
maha ti shuu ke, Kile u à pire yaha uru báaraŋi na,
pi raa u pyi pi a jwɔge. ⁷ Shin maha shin à yaa ná
ndemu i ke, yii lire kan u á. Shinj'á yii à yaa yii a
múnalwoore kaan ke, yii a ti kaan ur'á. Cùuy'à yaa
y'a ɳkaan ɳgemu á ke, yii a yi kaan ur'á. Shinj'i yii
à yaa yii a mpêre ke, yii a uru pêre.

8 Tàange baare e, yafyin kà zìi mpyi yii ná yii supyijneebii shwəhol'e mε. Ngemu u à sùpyire sannte kyaan uy'á ke, urufoo na Kile Saliyanji kurigii puni jaara. **9** Yii li cè na nje y'à jwo Kile Saliyanji i na: «Ma hè zínni ná wabere cwo e mε, ma hè sùpya bò mε, ma hè nàrkaaga pyi mε, ma hè ma supyijneenji cyeyaage nyipεen pyi mε*» ke, yire ná Saliyanji kapyaagii sanŋkil'à lwó a pwó nde kabilini na: «Ma shinjneenji kyaan may'á ma yabiliŋi flige†.» **10** Tàange ká mpyi ɳgemu i ke, urufoo nyε na kawaa pyi u shinjneenji na mε. Nyε mu aha sùpyire sannte kyaan may'á, mu à Kile Saliyanji kurigii puni jaara.

Wuu bégele, wuu a wuu Kafoonji cannuruge sigili

11 Yii mpe lóg'a tara, tèni i wuu nyε numε ke, yii à lire cè. Tèn'à nō wuu jè a yíri ɳɔmpe na, naha na yε tèni i wuu à jyè Kile kuni i ke, wuu à zhwonji byanhara numε mà tòro lire tèni na. **12** Numpilag'à nō cyage e, nyεge na ɳko raa mûru. Lire e ke wuu numpire karigii nwó yaha, wuu bɛεnmpe kàshikwɔnyaayi le wuye na. **13** Wuu a jaare ntìinji i, bà sùpyanji maha jaare canŋke e mε. Wuu láha nyjintoroni ná sinmbyaani ná jacwɔɔre ná silegebaare ná yukwɔɔnni ná yinçyege na. **14** Yii Kafoonji Yesu Kirisita pyinjkanni lwó yii karigii puni i, yii àha raa yii cyeere nyii karigii pyi mε.

14

Dánafeebii nyε a yaa pi a piye cêεge mε

---

* **13:9** Ekizodi 20.13-15, 17; Duterenəmu 5.17-19, 21   † **13:9**
Levitike 19.18

¹ Mpii pi nyε pi sàha fànha ta Kile kuni i mε, yii pire cùmu leme jwω, yii àha raa pi jwumpe cyíge mε. ² Wà na nyε wani, ur'à cè a jwo na uru sí n-jà raa yalyire puni lyî, wà sí nyε wani ọgemu u nyε u sàha fànha ta Kile kuni i mε, faayaayi kanni uru na lyî. ³ Nge u nyε na yi puni lyî ke, uru kà raa yi puni lyìmbaafoonji fare mε, yi puni lyìmbaafoonji mû kà raa yi puni lyìfoonji fwáhore mε, naha na ye Kile à jee uru na mû. ⁴ Di mu nyε na maye sônnji maa wabere báarapyi cêege ye? U à báaracenjε pyi yo, u nyε a báaracenjε pyi mà yo, mu kuro nyε yire e mε, u ná u jùñufoonji shwáhòl'e yire nyε. U mû sí báaracenjε pyi, naha na ye sîjì na nyε Kafoonji na mà lire pyi. ⁵ Wà maha canmpyaagii cyì sônnji na cyir'à jwω mà tòro cyi sanjki na, wabere sí i sônnji na canmpyaagii pun'à tâanna. Shin maha shin u u sònñøñkanni yaha li pyi sèe. ⁶ Shinjì u à canjke kà pwáñjø canjyi sanjyi na ke, urufoo maha lire pyi Kafoonji pèente kurugo. Shinjì u nyε na yalyire puni lyî ke, uru mû na lire pyi Kafoonji pèente kurugo, naha na ye u maha fwù kaan Kile á ti kyaa na. Shinjì u nyε u nyε na yalyire puni lyî mε, uru mû maha lire pyi Kafoonji pèente kurugo, naha na ye uru mû maha fwù kaan Kile á. ⁷ Sèenjì na, wuu wà tufiige nyε na u shìjì pyi uye kurugo mε, wuu wà mû sí nyε na ọkwû uye kurugo mε. ⁸ Mà wuu yaha shì na, wuu nyε Kafoonji wuu, wuu mû sí ká ọkwû, wuu na nyε Kafoonji wuu. Lire e ke wuu nyε shì na yo, wuu à kwû yo, wuu na nyε Kafoonji wuu. ⁹ Lire kurugo Kirisita à kwû maa jè si mpyi kwùubii ná nyii wuubii Kafoonji.

¹⁰ Nyε mu wi ke, naha na mu nyε na ma

cìnmpworonji cêege ye? Mu sí wi ke, naha na mu nyę na ma cìnmpworonji fare ye? Wuu shin maha shin sí Kile yibige nwō shwō canjka.

11 Kafoonji Kile à jwo u Jwumpe Semęŋji i na:

«Mii nyii wuŋi u nyę, sùpyire puni sí raa niŋkure sínni mii yyahe taan, pi puni sí raa mii père*.»

12 Lire pyinjanni na, wuu shin maha shin sí u kapyinjii yyahe jwo Kile á.

Yii àha raa yii cìnmpyiibii nùŋo kyángē me

13 Nyę wuu wuye ncèegęni nwō yaha, yii àha yaaga yaha yii cìnmpworonji yyaha na si u yyaha kwòn, lire nyę me si u pyi u cwo me. **14** Mii à li cè maa dá li na, na Kafoonji Yesu barag'e, yaage kà tufiige nyę a nwóhə me. Nka wà ha nkemu pyi na k'à nwóhə ke, kuru maha nwóhə urufol'á. **15** Mu aha ncè na mu shinjueŋji sí njige mu yalyige na, ma hà ku lyi u nyii na me, ná lire bà me, mu sí tàange kuni yaha u kàmpanjke na. Mu cìnmpworonji kurugo Kirisita à kwû ke, ma hà mpyi kajunjə si u nùŋo kyán yalyire kurugo me. **16** Ma hà ma mege yaha ku këege yaaga kurugo, na k'à táan mu á me. **17** Yii li cè na Kile Saanre kani nyę a yyaha tíi ná njyili ná yabyeere e me, nka Kile Munaani maha ntuiji ná yyejiŋke ná funntange nkemu kaan ke, ná yire e t'à yyaha tíi. **18** Shinji u nyę na báare Kirisita á lire pyinjanni na ke, urufoo kyaa li maha ntáan Kile á, sùpyire mú maha urufoo kêre.

19 Nyę nde li sí yyejiŋke kan wuu á, si wuu pyi wuu fàンha ta wuu ná wuye shwóhəl'e Kirisita kuni i ke, wuu wuye waha lire na. **20** Ma hà Kile báaranji

---

* **14:11** Ezayi 45.23

kèege yalyire jùnà taan mε. Sèe wi, yalyire pun'à jwɔ, ɳka ntemu jyì sí n-jà n-pyi kajunà si mu cìnmpworonji jùnà kyán ke, tire jyìlì jyε a jwɔ mε. **21** Kyara yo, sinmbyaa yo, yaaga maha yaaga ku sí n-jà n-pyi kajunà si mu cìnmpworonji jùnà kyán ke, kuru yaha wani, lire l'à pwòr. **22** Nde mu jyε na sònñi mà yyaha tíi ná ɳke cyage e ke, lire yaha mu ná Kile shwɔhɔl'e. Shinji u jyε u funjke jyε a ceeenne ná u kapyiikil'e mε, uru wuun'à jwɔ. **23** ɳka mu funjke ká jceenne yalyige kà jyì ná, maa nûr'a ku lyí, Kile sí mu cêegε, ɳaha na ye mu nyε a li pyi ná dâniya e mε. Kani sí li jyε li jyε a pyi ná dâniya e mε, lire maha mpyi kapii.

15

Dánafeebil'à yaa pi piye cùmø leme jwɔ

1 Wuu mpiimu pi à fàンha ta Kile kuni i ke, mpii pi jyε pi sàha fàンha ta l'e mε, wuu pi fànhapcyerere karigii kwú wuye e. Wuu àha raa wuu jyii karigii kanni caa raa mpyi mε. **2** Shin maha shin à yaa u a u shinjneenji jyii karii pyi jcyiimu cyi sí là jwɔ u na, si u pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke. **3** Yii li cè na ali Kirisita jyε a u yabiliñi jyii wuuni pyi mε, mà tâanna ná yi jwuñkanni i Kile Jwumpe Semenji i na: «Mpii pi à mu faha ke, mii pirefel'à faha*.» **4** Yaaga maha yaaga ku mpyi a séme fo tèemənɔ i Kile Jwumpe Semenji i ke, yire pun'à séme si wuu kâla, bà wuu zòompii si mpyi si ntàra, wuu u wuye waha, wuu u sònñjɔrɔ tatahaga ta mε. **5** Kile u maha wuu pyi wuu a wuye waha, maa wuu zòompii taali ke, uru u yii sònñjɔre pyi niñkin, bà Yesu Kirisita

---

* **15:3** Zaburu 69.10

jyε na li caa mε, ⁶ bà wuu puni si mpyi si wuu Kafoonji Yesu Tunji Kile pēe ná yákili niŋkin ná mεε niŋkin i mε. ⁷ Bà Kirisita à yii cùmu leme jnwə mε, yii a yiye cùmu leme jnwəge amuni, lire sí pèene taha Kile mεge na. ⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kirisita à pyi Yahutuubii báarapyi, jnwəmyahigii Kile à lwó pi tulyey'á ke, bà cyire si mpyi si fúnjø mε. Lir'á li cyée na Kile ká ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ⁹ U kapani jnùŋke ku jyε mú, bà supyishiŋi sannji si mpyi s'a Kile pêre u kacenŋkii kurugo bà y'á séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Lire kurugo mii sí mu pêe supyishiŋi sannji shwəhəl'e,
mii sí mεε cêe si mu kēe†.»

¹⁰ Y'á séme mú na:
«Supyishiŋi sannji puni, yii pyi funntange e ná Kile
shiinbil'e siŋcyan‡.»

¹¹ Y'á nûr'a séme mú na:
«Supyishiŋi puni, yii a Kafoonji kere.
Sùpyire puni, yii a u pêre§.»

¹² Kile tûnntunŋi Ezayi mú à jwo na:
«Sùpya sí n-pa n-fworo Zhese tûluge e,
u sí n-pa n-yîri si mpyi supyishiŋi sannji jnùŋufoonji,
pi mú sí pi sònŋjore taha u na*.»

¹³ Kilenji u maha sònŋjore tatahage kaan ke, uru u funntanga nimbwəhø ná yyejinŋke kan yii á, yii dâniyanji kurugo, bà li si mpyi jnwəmeeeni u à lwó wuu á ke, Kile Munaani fânhe si yii pyi yii yii sònŋjore taha lire na sèl'e mε.

Poli báaraŋi pyiŋkanni

---

† **15:9** 2 Samuweli 22.50; Zaburu 18.50   ‡ **15:10** Duterenømu 32.43   § **15:11** Zaburu 117.1   * **15:12** Ezayi 11.10

¹⁴ Mii cìnmpyiibii, nde li nyε yii kàmpanjke ke, mii à sàa li cè na yii à sàa yiye yaha cènmpe mpyinji laage e, ncènji sèe wuñi mû sí na nyε yii e, na yii sí n-jà raa yiye yerege. ¹⁵ Nka ñge leterenji i, mii à naye waha maa karigii cyìlì séme si yii funjyi cwo cyi na. Mii à lire pyi, naha na ye Kile à jwò mii na, ¹⁶ maa mii pyi Yesu Kirisita báarapyi supyishinji sannji shwóhòl'e. Jwumpe Nintanmpe njwuñi báarañi mii nyε na mpyi ke, uru na nyε mu à jwo sáragawwu báara, mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, bà pire si mpyi si mpyi sáraka fiige ñkemu k'à táan Kile á, ka Kile Munaani si ku yaha kuye kanna na, uye mεe na ke. ¹⁷ Lire e ke Yesu Kirisita wwoñeege kurugo, mii sí n-jà raa ñkwóhòli ná na báarañi nimpyinji i Kile á. ¹⁸ Sèenji na, mii aha a si yaaga jwo, nde Kirisita à pyi mii cye kurugo ke, lire kanni mii maha jwo. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, u à mii tègε, maa pire pyi pi à ñen'a Kile jwòmeeeni cù mii jwumpe ná mii kapyiñkii cye kurugo. ¹⁹ Lir'á pyi kacyeeñkii ná kakyanhala karigii cye kurugo, Kile Munaani sífente funjke e. Lire pyiñkanni na, Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tí ná Kirisita kani i ke, puru kàmpanjke na, mii à sàa báarañi pyi mà nò u tègeni na mà lwò Zheruzalému kànhe e mà sà nò Iliri kùluni puni i. ²⁰ Kirisita kyaa sàha jwo a nya cyeiyi njemu i mε, mii à naye waha maa Jwumpe Nintanmpe jwo yire cyeiyi i, bà li si mpyi, mii àha ñkwò raa wà fyè tare mε. ²¹ Nka l'á pyi mu à jwo bà y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:
 «U kyaa nyε a jwo mpiimu á mε, pire sí u nya,
 Mpii pi nyε pi nyε a u kyaa lógo mε, pire sí u cè†.»

---

† 15:21 Ezayi 52.15

²² Nyε lire l'à sàa mii tεgεlε kwòn fo tooyo niŋyahay'e yii yyére zhèŋji na.

²³ Nyε numε, mii báaraŋ'à kwò na ha ŋcyii kùligil'e. Ná cyi na ha a yyee lada kwò, mii la mpyi si sà fworo yii na, ²⁴ mii niŋkareŋi Əsipajni kini i, mii sí n-yyére si tère pyi yii yyére. Mii aha a ŋkèŋge, yii i na tègε bà mii si mpyi si nɔ wani mε. ²⁵ Ʉka mii sí n-fyânhā n-shà Zheruzalεmu i, Kile wuubii pi nyε wani ke, mii sí n-sà ntègε kan pir'a. ²⁶ Yii li cè na dánafeebii pi nyε Masedoni ná Akayi kùligil'e ke, pir'à cyeyi wà yiye na si ntègε Zheruzalεmu dánafeebii fòŋjfeebii tègε. ²⁷ Pi à li lwó piye e si pi tègε, Ʉka sèenji na, pi ná li mpyin'à yaa, na ha na ye pi nyε Yahutuu mε, Ʉka Jwumpe Nintanmpe pu nyε nàfuu fiige Kile maha ŋgemu kaan ke, Zheruzalεmu Yahutuubii dánafeebil'á pi à puru ta. Lire e ke pi aha pi tègε ná pi cyeyaayi i, lire na nyε pi nimpyii. ²⁸ Nyε mii aha cyire karigii cwɔɔnrɔ, maa uru wyéreŋi kan, mii sí n-tòro yii yyére s'a wá Əsipajni kini i. ²⁹ Mii mú s'à li cè na mii aha nɔ wani yii yyére, Kirisita sí jwóŋi lwó wuu na sèe sèl'e.

³⁰ Nyε mii cìnmpyiibii, ná wuu sí nyε Kafoonji Yesu Kirisita wuu, Kile Munaani s'à wuu pyi wuu u wuye kyaa táan wuy'á, mii na li caa yii á, yii raa Kile jàare mii á na zhìleni na, ³¹ Zhude kùluni shiinbii pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, bà mii si mpyi si shwɔ pire na, ntègεŋi mii sí sà n-kan Kile wuubil'á Zheruzalεmu i ke, pi i nyε uru na ná funntange e mε. ³² Lire ká mpyi, Kile ká nyε, mii funntanga wuŋi sí nɔ yii yyére, mà bâra lire na, yii sí màban le mii i. ³³ Yyeŋiŋkefoo Kile u pyi ná yii puni i. Amiina.

16

Poli à u ceveebii shéere

¹ Mii sí wuu cìnmpworocwoŋi Febe kyaan jwo yii á, mètangafoo u nyé u wi, Sanjkeré dánafeebii kurujke tègefooni wà wi. ² U aha nò yii yyére, yii i u cùmu lemè jwə Kafoonj mege kurugo, mu à jwo bà l'à yaa l'a mpyi Kile wuubii shwəhəl'e mè. U aha ntègè cya yii á kyaan maha kyal'e ke, yii u tègè. U yabiliŋ'á shinŋyahara tègè mà cye cyán mii yabiliŋi na.

³ Yii Pirisili ná Akilasi shéere. Pire na nyé mii báarapyijee Yesu Kirisita báaranji i. ⁴ Pire mpyi na ŋko si mpôon pi múnahigil'e mii wuuni zhwoŋi kurugo. Mii kanni bà u nyé na pi kère mè, supyishiŋi sanŋi dánafeebii kurujyi puni mû na pi kère. ⁵ Dánafeebii pi maha piye binnini pi pyengete e ke, yii pire shéere mû. Yii mii ntàannamacinmpworonj Epayineti shéere. Uru u à pyi shinciyiŋi mà dá Kirisita na Azi kùluni i. ⁶ Mariyama u à báaranyahage pyi yii á ke, yii uru shéere. ⁷ Yii Andoronikusi ná Zhuniyasi shéere. Mii ná pire nyé supyishi niŋkin, wuu à pyi kàsuŋi i sijcyan. Pi mey'á fworo sèl'e Yesu túnntunmpii shwəhəl'e, pi mû à jyè Kirisita kuni i mii yyaha na.

⁸ Yii Anpiliyasi shéere, mii ntàannamacinmpworo wi Kafoonj wwoŋeŋge e. ⁹ Yii Urubèn shéere, wuu báarapyijee u nyé ure Kirisita báaranji i, yii i mii ntàannamacinmpworonj Sitasisi shéere. ¹⁰ Yii Apelisi shéere, ur'á nèe yyefuge na Kirisita mege kurugo. Yii Arisitobuli pyengete shiinbii shéere. ¹¹ Yii mii cìnmpworonaŋi Erədiyən shéere. Narisisi pyengete shiinbii pi à dá Kafoonj na ke, yii

pire shéere. ¹² Yii Tirifeni ná Tirifosi shéere, pire cyeebii shuunniŋi na báaraŋi pyi Kafoonjí á. Yii mii ntàannamacinmpworocwoŋi Perisidi shéere, ur'a uye kan Kafoonjí báaraŋ'á sèl'e. ¹³ Yii Kafoonjí niŋcwənrəŋi Urufusi ná u nuŋi shéere, mii nu mú u nyę ure. ¹⁴ Yii Asenkiriti ná Filegən ná Erimesi ná Patorobasi ná Erimasí shéere, cìnmptyibii sanmpii pi nyę ná pi e ke, yii pire puni shéere mú. ¹⁵ Yii Filologi ná Zhuli ná Nere ná u cìnmppworocwoŋi shéere mà bára Olenpi na. Dánafeebii sanmpii pi nyę ná pi e ke, yii pire puni shéere. ¹⁶ Yii a cìnmppworogo fwùŋji kaan yiy'á ná funjçenni i, Kirisita dánafeebii kuruŋyi pun'á yii shéere.

Yeręyi nizanŋyi

¹⁷ Mii cìnmptyibii, mpii pi maha ma ná ndàhalanji i dánafeebii shwəhəl'e, maa pi wuruge, maa ntùŋke taha wuu kàalaŋi na ke, mii na li caa yii á, yii a yiye kàanmucaa pire na. ¹⁸ Wuu Kafoonjí Kirisita á bà tire sùpyire nyę na báare mε, pi fucərigil'á pi maha báare. Mpii pi nyę pi sàha ŋkwò a fàンha ta Kile kuni i mε, pi maha pire wuruge ná jwuntanmpe ná kàyituwəgore e. ¹⁹ Yii pi ke, yii à Kafoonjí jnwəmeeṇi cù pyinjkanni ndemu na ke, sùpyire pun'á lire cè. Lire e ke mii funntanga wuŋi u à sìi yii kurugo. Mii na li caa yii á, yii pyi yákilifee, yii raa kacənŋii pyi, yii i láha kapegigii na feefee. ²⁰ Nyę li saha sì mə mε, yyeŋiŋke kanvoonjí Kile sí Sitaanniŋi třige n-cyán yii a fwòŋŋi ná yii tooy'e. Wuu Kafoonjí Yesu Kirisita u jnwə yii na, u u yyeŋiŋke kan yii á. ²¹ Mii báarapyijeeŋi Timɔti à yii shéere. Lusisi ná Zhasɔn ná Sosipateri à yii shéere, mii ná pire mpii na nyę shinnuu. ²² Nyę mii Təritusi u à Poli tèg'a

ŋe lèterenji séme ke, mii mú à yii shéere Kafoonji wwojuege e. ²³ Gayusi yyére mii nyé nàmpónnte na ke, ur'á yii shéere. Uru yyére dánafeebii maha piye binnini mú. Kànhe wyéremaraŋi Erasiti ná wuu cìmpworoŋi Karitusi à yii shéere.

[²⁴Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u jwɔ yii na, u u yyenjke kan yii á. Amiina.]

²⁵Wuu pèené taha Kile na. Jwumpe Nintanmpe mii nyé na yu Yesu Kirisita kyaa na yii á ke, sí na nyé Kile á mà puru pyi pu fānha kan yii á. Puru cye kurugo, Kile à u kaŋwəhəni cyēe, u mpyi a lire ŋwəhə mà lwó fo diŋyεŋi téesiini i. ²⁶ Numε, l'à yige bɛenmpe na. Nyé Kile túnntunmpii sémεbii cye kurugo, mpii pi nyé pi nyé Yahutuu mε, pire pun'á lire kaŋwəhəni cè. Kileŋi u nyé wani fo tèekwombaa ke, uru u à li kuni kan, bà súpyire puni si mpyi si dá uru na s'a uru père mε.

²⁷ Kile kanni u nyé yákilifoonji ke, pèente ti taha u na tèrigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo fo tèekwombaa. Amiina.

KILE JWUMPE SEMEJI JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Supyire Sénoufo (Sénoufo, Supyire)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Senoufo, Supyire

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
9c94658e-b59d-5cd7-bd2e-4e0770667d41